

NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING

Gericht aan:

Waals Gewest
SPW Territoire, Logement, Patrimoine, Energie (WOD ruimtelijke ordening,
huisvesting, erfgoed en energie)
Rue des Brigades d'Irlande 1
5100 Namen
Contactpersoon: de heer Denis COCLE

ONTWERP VAN HERZIENING VAN HET SCHÉMA DE DÉVELOPPEMENT DU TERRITOIRE DE LA WALLONIE (RUIMTELIJK ONTWIKKELINGSPLAN VOOR WALLONIË)

Niet-technische samenvatting van het Milieueffectenrapport (MER)

REFERENTIE VAN HET DOSSIER: C1316

MAART 2023

Contactpersoon:

Pierre-Yves ANCION
Studiedirecteur
Tel. +32 (0)2 738 78 73
py.ancion@stratec.eu

Bureau d'études et de conseils
Mobilité, économie des transports, environnement et aménagement du territoire

Inhoudsopgave

0. INTRODUCTION	3
0.1. QU'EST-CE QUE LE SCHÉMA DE DÉVELOPPEMENT DU TERRITOIRE ?	3
0.2. OBJET GÉNÉRAL DE L'ÉTUDE	3
0.3. CONTENU DU PROJET DE RÉVISION DU SDT	4
0.4. OBJECTIFS ET CONTENU DU RAPPORT SUR LES INCIDENCES ENVIRONNEMENTALES	5
1. PREMIÈRE PARTIE – ANALYSE TERRITORIALE GÉNÉRALE DE PRINCIPE ET ÉVALUATION STRATÉGIQUE	7
1.1. RÉSUMÉ DU CONTENU DU SCHÉMA DE DÉVELOPPEMENT DU TERRITOIRE	7
1.1.1. LES DÉFIS À RELEVER	7
1.1.2. LA VISION PARTAGÉE	8
1.1.3. LES OBJECTIFS RÉGIONAUX DE DÉVELOPPEMENT TERRITORIAL ET D'AMÉNAGEMENT DU TERRITOIRE	8
1.1.4. LA STRUCTURE TERRITORIALE	11
1.2. COHÉRENCE DE LA PLANIFICATION RÉGIONALE	11
1.2.1. JUSTIFICATION AU REGARD DE L'ARTICLE D.I.1 DU CoDT	11
1.2.2. JUSTIFICATION ET LIENS AVEC D'AUTRES PLANS ET PROGRAMMES	12
1.3. ASPECTS PERTINENTS DE LA SITUATION SOCIO-ÉCONOMIQUE ET ENVIRONNEMENTALE DE LA WALLONIE ET ÉVOLUTION PROBABLE ET ENJEUX	13
1.3.1. ASPECTS SOCIO-ÉCONOMIQUES	13
1.3.2. DIVERSITÉ BIOLOGIQUE, FAUNE ET FLORE	15
1.3.3. LA POPULATION ET LES LOGEMENTS	16
1.3.4. LA SANTÉ	16
1.3.5. LA MOBILITÉ ET LES TRANSPORTS	17
1.3.6. L'EAU, L'AIR, LE SOL	18
1.3.7. FLUX DE MATIÈRES ET DÉCHETS	20
1.3.8. LE PATRIMOINE BÂTI, ARCHÉOLOGIQUE ET CULTUREL	20
1.3.9. LE PAYSAGE WALLON	21
1.3.10. L'ÉNERGIE ET LES FACTEURS CLIMATIQUES	21
1.3.11. LE POSITIONNEMENT DE LA WALLONIE DANS SON ENVIRONNEMENT SUPRARÉGIONAL ET TRANSFRONTALIER	22
2. PARTIE 2 – ÉVALUATION ENVIRONNEMENTALE	24
2.1. PRISE EN CONSIDÉRATION DE L'ENVIRONNEMENT DANS L'ÉLABORATION DU PROJET DE RÉVISION DU SDT	24
2.2. ADÉQUATION DU SDT AVEC LES ENJEUX AUXQUELS DEVRA FAIRE FACE LE DÉVELOPPEMENT DU TERRITOIRE WALLON	24
2.3. INCIDENCES DES DISPOSITIONS DU PROJET DE RÉVISION DU SDT	28
2.3.1. APPROCHE MÉTHODOLOGIQUE	28
2.3.2. SYNTHÈSE DES INCIDENCES DES PRINCIPES DE MISE EN ŒUVRE ET DE LA STRUCTURE TERRITORIALE DU PROJET DE RÉVISION DU SDT	32
2.3.3. ADÉQUATION DU SDT AVEC LES BUTS POURSUIVIS PAR LES OBJECTIFS RÉGIONAUX	37
2.4. SYNTHÈSE DES MESURES COMPLÉMENTAIRES OU CORRECTRICES ET RECOMMANDATIONS GÉNÉRALES	38
2.5. SYNTHÈSE DES MESURES DE SUIVI	40
2.6. ANALYSE DES ALTERNATIVES	40
2.7. DIFFICULTÉS RENCONTRÉES	42
2.8. CONCLUSIONS	43

0. INLEIDING

0.1. Wat is het ruimtelijke ontwikkelingsplan?

Artikel D.II.1 van de Waalse Code du développement territorial (CoDT) bepaalt: *'De doelstellingen van territoriale ontwikkeling, ruimtelijke ordening en, in voorkomend geval, stadsontwikkeling moeten op vier schalen bewerkstelligd worden op grond van een contextuele analyse van het betrokken grondgebied:*

- 1° het ruimtelijk ontwikkelingsplan voor Wallonië;*
- 2° het meergemeentelijk ontwikkelingsplan voor het gehele grondgebied van verscheidene gemeenten of van een deel daarvan;*
- 3° het gemeentelijk ontwikkelingsplan voor het hele grondgebied van de gemeente;*
- 4° het plaatselijk beleidsontwikkelingsplan voor een deel van het gemeentelijk grondgebied.'*

Artikel D.II.16 van de CoDT preciseerd het volgende: *'Het ruimtelijk ontwikkelingsplan is van toepassing op het gewestplan, met inbegrip van het bodembestemmingsplan, op de ontwikkelingsplannen en de leidraden, evenals [...] op de lokalisering van de projecten' in het licht van de territoriale structuur van het ROP [...]*

Het ruimtelijk ontwikkelingsplan staat dus bovenaan de hiërarchie van de planningsinstrumenten die de CoDT ter beschikking stelt. Dat betekent dat de herzieningen van het gewestplan, de andere kleinschaligere plannen, de gemeentelijke stedenbouwkundige gidsen en de locatie van bepaalde projecten eraan moeten voldoen (ze mogen er echter van afwijken onder bepaalde voorwaarden vastgelegd door de CoDT).

Het ruimtelijk ontwikkelingsplan bepaalt met andere woorden de beleidslijnen op gewestelijk niveau en de plannen van ruimtelijke ordening die op een lager hiërarchisch niveau worden opgesteld, kunnen geen doelstellingen aannemen die daarmee in tegenspraak zijn.

Het ruimtelijk ontwikkelingsplan is daarom een planologisch instrument waarvan de rol zowel strategisch is op gewestelijk niveau, aangezien het een globale visie op het grondgebied voorstelt, als operationeel op subgewestelijk niveau, omdat het de algemene beleidslijnen uitzet voor de plannen, programma's, richtlijnen en projecten die eraan ondergeschikt zijn.

0.2. Algemeen doel van de studie

In zijn artikel D.II.58 legt de CoDT vast dat het ruimtelijk structuurplan voor Wallonië of 'Schéma de développement de l'espace régional' (SDER) dat vóór de datum van inwerkingtreding van het Wetboek van kracht was, het ruimtelijk ontwikkelingsplan of 'Schéma de développement du territoire' (ROP) wordt en aan de desbetreffende bepalingen onderworpen is.

Overeenkomstig deze bepalingen is het in 1999 aangenomen SDER dus het ROP geworden, hoewel het relatief ver afstaat van de huidige ruimtelijke ordening en de inhoud ervan niet geheel overeenstemt met de in de CoDT aanbevolen inhoud.

Na de inwerkingtreding van de CoDT werd daarom begonnen met een herziening van het ROP.

Deze herziening begon met een contextuele analyse, gevolgd door de vaststelling van doelstellingen, uitvoeringsbeginselen, beheers- en programmeringsmaatregelen en ten slotte de vaststelling van een territoriale structuur. Bij de uitwerking werd een beroep gedaan op tal van belanghebbenden, deskundigen en gewestelijke actoren. De effecten van de uitvoering van de herziening zijn beoordeeld in het milieueffectenrapport en het geheel werd van 22 oktober tot en met 5 december 2018 aan een openbaar onderzoek onderworpen.

Het ontwerp van herziening van het ROP werd vervolgens gewijzigd om rekening te houden met de tijdens het openbaar onderzoek ontvangen adviezen en het ontwerp van ROP werd op 16 mei 2019 door de Regering aangenomen.

Het besluit van 16 mei 2019 bepaalt echter dat het ROP *in werking zou treden op een door de Regering vastgestelde datum*, iets wat de Regering nooit heeft gedaan.

De gewestelijke verkiezingen van 26 mei 2019 hebben namelijk kort na de aanneming tot een wisseling van meerderheid en Regering geleid. In de daaropvolgende Gewestelijke Beleidsverklaring 2019-2024 verwijst de nieuwe Waalse regering naar de gewenste territoriale ontwikkelingsstrategie in de volgende passage:

'Om de stedelijke verspreiding af te remmen en er tegen 2050 een einde aan te maken, moeten op korte termijn de volgende doelstellingen worden nagestreefd:

- *Het verbruik van niet-geartificialiseerde gronden verminderen door dit tegen 2025 te plafonneren;*
- *Zoveel mogelijk landbouwgrond behouden;*
- *Behoud, hergebruik of renovatie van bestaande gebouwen;*
- *Gebouwen zoveel mogelijk in bestaande bebouwde gebieden (stedelijk, landelijk of peri-stedelijk) plaatsen in de buurt van diensten en openbaar vervoer;*
- *De biodiversiteit herstellen.*

Daartoe zal *'zo spoedig mogelijk een door de Regering benoemde groep van deskundigen worden opgericht die binnen een jaar zal bepalen welke oppervlakte kan worden ontwikkeld om de doelstellingen voor 2025 en 2050 te bereiken; de groep van deskundigen zal een methodologie voor het meten van de stedelijke verspreiding, een traject voor de vermindering van de stedelijke verspreiding per stroomgebied en een traject voor de oppervlakte die tot 2050 kan worden ontwikkeld, uitgesplitst per stroomgebied, opstellen; zij zal ook alle instrumenten onderzoeken die nodig zijn om de doelstellingen te bereiken; (...)*

De GBV stelt dus niet de doelstellingen van het ontwerp van herziening van het ROP ter discussie, maar wel de trajecten en de middelen om die te bereiken.

Later heeft de nieuwe regering bij besluit van 9 februari 2022 de aanneming van de herziening van het ROP ingetrokken en daarmee bevestigd dat zij bereid is de herziening te wijzigen voordat deze in werking treedt.

Daarom wordt begin 2022 een nieuwe procedure voor de opstelling van een ontwerp van herziening van het ROP gestart, met een nieuwe contextuele analyse die in februari 2022 door de CPDT wordt vastgesteld.

De uitwerking van het ontwerp van herziening van het ROP werd toevertrouwd aan een door CREAT gecoördineerd consortium, terwijl de opstelling van het milieueffectenrapport (MER) werd toevertrouwd aan het bureau STRATEC.

De uitwerking van het ontwerp van herziening van het ROP en de uitwerking van het MER vonden dus geleidelijk en iteratief plaats van maar tot september 2022.

Het document is de niet-technische samenvatting van het milieueffectenrapport dat de effecten van het ontwerp van herziening van het ROP op het einde van dit iteratieve proces analyseert.

0.3. Inhoud van het ontwerp van herziening van het ROP

Conform art. D.II.2, §2 van de CoDT, bepaalt de ruimtelijke strategie van het ruimtelijk ontwikkelingsplan de gewestelijke doelstellingen voor de ruimtelijke ontwikkeling en ordening, de uitvoeringsbeginselen en de ruimtelijke structuur.

- De gewestelijke doelstellingen van territoriale ontwikkeling en ruimtelijke ordening:
Op basis van de contextuele analyse die is uitgevoerd door de Permanente Conferentie van Territoriale Ontwikkeling (CPDT), zijn 20 gewestelijke doelstellingen op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en ordening gedefinieerd om tegemoet te komen aan de geïdentificeerde uitdagingen.
Deze hebben betrekking op de positionering van Wallonië, de demografische en sociale dimensie, de economische dimensie, de erfgoed- en milieudimensie, de mobiliteitsdimensie en de interne structurering van het Waalse grondgebied.
Ze zijn identiek aan degene die zijn opgesteld bij het eerste ontwerp van herziening van het ROP en door de Regering geacteerd op 8 juni 2017.
- De uitvoeringsprincipes:
De uitvoeringsprincipes worden voor elke regionale doelstelling vastgelegd, na een beschrijving van de bevindingen en de onderliggende uitdagingen van de respectieve doelstelling. Ze ontwikkelen de richtsnoeren die door alle actoren van de territoriale ontwikkeling moeten worden nageleefd om het betrokken doel te bereiken.
- De beheers- en programmeringsmaatregelen:
Volgens de CoDT kan het ROP *'beheers- en programmeringsmaatregelen betreffende de uitvoeringsbeginselen en de ruimtelijke structuur'* bevatten (het is dus geen vereiste). Dit was de keuze die in het voorontwerp van herziening van het ROP werd gemaakt, aangezien de beginselen waar nodig werden omgezet in een reeks beheers- en programmeringsmaatregelen. Deze maatregelen beschrijven de acties die de overheid moet ondernemen om de doelstelling te halen.
- De ruimtelijke structuur:
In het ruimtelijk ontwikkelingsplan worden de verschillende elementen geïdentificeerd en in kaart gebracht die het grondgebied structureren om bij te dragen tot de verwezenlijking van bepaalde doelstellingen. De CoDT preciseert dat deze structuur het volgende moet specificeren:
 - *de polen;*
 - *de transregionale en grensoverschrijdende samenwerkingsgebieden en de ontwikkelingsgebieden;*
 - *de verkeers- en transportnetwerken voor vloeistoffen en energie;*
 - *de sites erkend krachtens de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud en de door de Regering goedgekeurde ecologische verbindingen.*

Deze verschillende elementen worden getoond op verschillende thematische kaarten.

Er zij tevens op gewezen dat het voorontwerp van herziening van het ROP ook een reeks elementen bevat die niet uitdrukkelijk door de CoDT zijn gevraagd, waaronder een reeks uitdagingen die moeten worden aangegaan, een visie en een hoofdstuk gewijd aan de belangrijkste middelen voor toezicht en mobilisering voor de succesvolle uitvoering van de territoriale strategie.

De beheers- en programmeringsmaatregelen worden in sommige gevallen ook vertaald in maatregelen om de verstedelijking in goede banen te leiden. Dit zijn gekwantificeerde maatregelen die verstedelijking in termen van ruimtelijke optimalisatie inkaderen.

0.4. Doelstellingen en inhoud van het milieueffectenrapport

Conform de bepalingen van richtlijn 2001/42/EG moeten alle plannen en programma's het voorwerp vormen van een milieuevaluatie. Deze richtlijn betreffende de ruimtelijke ordeningsplannen werd omgezet in Boek VIII van het Waals Wetboek van Ruimtelijke Ontwikkeling (Code de Développement territorial wallon - CoDT).

De doelstellingen van de beoordeling van de effecten van de plannen en schema's werden vastgelegd in Titel 2 van boek VIII; artikel D.VIII.28 preciseert namelijk dat de uitvoering van de in Titel 2 voorziene procedures voornamelijk tot doel heeft om:

- 1° de kwaliteit van het leefmilieu en van de levensomstandigheden van de bevolking te beschermen en te verbeteren, om haar te kunnen verzekeren van een gezond, veilig en aangenaam leefmilieu;
- 2° het leefmilieu en de natuurlijke hulpbronnen zodanig te beheren dat hun kwaliteiten behouden blijven en hun mogelijkheden rationeel en oordeelkundig gebruikt worden;
- 3° een evenwicht tot stand te brengen tussen de behoeften van de mens en het leefmilieu dat de gehele bevolking toelaat om op een duurzame manier van een geschikt kader en passende levensomstandigheden te genieten;
- 4° een hoog niveau van milieubescherming te waarborgen en bij te dragen tot de integratie van milieuoverwegingen in de opstelling en vaststelling van plannen of systemen die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben, zulks met het oog op het bevorderen van een duurzame ontwikkeling.

Artikel D.II.3 preciseert dat de regering een rapport opstelt over de milieueffecten van het ROP. Wat het milieueffectenbeoordelingssysteem voor plannen of systemen betreft, wordt in artikel D.VIII.29 gepreciseerd dat dit systeem tijdens de opstelling en vóór de goedkeuring van het plan of systeem wordt toegepast. Artikel D.VIII.33 specificeert de inhoud van het milieueffectenrapport, waarin de vermoedelijke, niet-onaanzienlijke effecten van de uitvoering van het plan of systeem worden geïdentificeerd, beschreven en beoordeeld, alsmede redelijke alternatieven, rekening houdend met de doelstellingen en het geografische toepassingsgebied van het plan of systeem.

Het **effectenbeoordelingsproces** maakt het zodoende mogelijk om:

- als eerste stap, mogelijke negatieve en positieve effecten te identificeren en, indien nodig, het ontwerp van herziening van het ROP aan te passen;
- in een tweede fase ruimtelijke plannen en het publiek tijdens de presentatie- en overlegfase te informeren over de mogelijke gevolgen van het ROP.

Het eerste, eerder beschrijvend deel van het rapport, omschrijft:

- de **doelstellingen van het gewest** op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en ordening en gaat na of het ontwerp van herziening van het ROP al dan niet aansluit op de overige plannen en programma's;
- de **initiële stand van zaken** met betrekking tot de sociaaleconomische en ecologische situatie van het grondgebied evenals de **vermoedelijke ontwikkelingsperspectieven van het grondgebied**.

Vervolgens worden de effecten op twee niveaus onderzocht.

Het eerste **niveau is globaal en strategisch**. Hier wordt onderzocht of het ontwerp van herziening van het ROP aansluit op de huidige en toekomstige uitdagingen betreffende de ontwikkeling van het Waalse grondgebied. Deze analyse richt zich daarom op de volledigheid van de doelstellingen die in het ROP worden uiteengezet en die er de eerste pijler van vormen. Deze denkoefening beoordeelt ook de relevantie van het ROP om een ruimtelijke strategie voor Wallonië uit te stippelen, die past binnen de

bovengewestelijke en internationale context en die toekomstgericht en voldoende operationeel is om de ruimtelijke ontwikkeling een nieuwe dynamiek te geven.

Het tweede, **eerder operationele niveau**, betreft de uitvoeringsbeginselen, de eventuele beheers- en programmeringsmaatregelen, de maatregelen die de verstedelijking in goede banen leiden evenals de territoriale structuur. De uitvoeringsbeginselen en de ruimtelijke structuur vormen de tweede en derde pijler van het ontwerp van ROP en moeten helpen de doelstellingen ervan te bereiken. De analyse van de effecten van de uitvoeringsbeginselen en de ruimtelijke structuur wordt uitgevoerd in de vorm van een reeks analytische fiches.

De effectenbeoordeling wordt afgesloten met een algemene samenvatting in de vorm van een kruistabel die de doelstellingen van het ruimtelijk ontwikkelingsplan en de verschillende groepen van maatregelen die daaraan bijdragen, relateert aan de verschillende aspecten van de mogelijk beïnvloedde omgeving. Daarin worden ook de aanvullende en corrigerende maatregelen, de aanbevelingen en opvolgingsmaatregelen samengevat.

Vervolgens wordt aan de hand van de desbetreffende analytische fiches aangegeven in hoeverre het ruimtelijk ontwikkelingsplan aan de doelen beantwoordt, die met de regionale doelstellingen worden nagestreefd.

De interne samenhang van het ROP wordt geanalyseerd in het licht van de overeenstemming tussen de visie en de geformuleerde doelstellingen enerzijds en de elementen van de territoriale structuur en de uitvoeringsbeginselen anderzijds.

Tot slot stelt het milieueffectenrapport (MER) ook de mogelijke alternatieven voor het ruimtelijk ontwikkelingsplan voor, evenals de evaluatiemethode en de aangetroffen moeilijkheden.

1. DEEL EEN - ALGEMENE RUIMTELIJKE PRINCIPE-ANALYSE EN STRATEGISCHE EVALUATIE

1.1. Samenvatting van de inhoud van het ruimtelijk ontwikkelingsplan

Het ontwerp van herziening van het ROP is als volgt opgebouwd:

- Eerst worden de door het ROP aan te pakken maatschappelijke uitdagingen genoemd.
- Vervolgens wordt een gemeenschappelijke visie op het grondgebied uitgewerkt in de vorm van zes ambities. Deze visie moet de hierboven geschetste uitdagingen aanpakken.
- De twintig doelstellingen worden vervolgens uitgesplitst in een reeks vaststellingen, uitdagingen, uitvoeringsprincipes, beheers- en programmeringsmaatregelen en maatregelen die de verstedelijking in goede banen leiden.
- De ruimtelijke structuur vult deze elementen aan met een reeks kaarten met verklarende teksten.
- In een laatste, meer operationeel deel worden ten slotte de 'Belangrijkste middelen voor toezicht en mobilisering' gepresenteerd.

1.1.1. DE TOEKOMSTIGE UITDAGINGEN

Het ontwerp van herziening van het ROP werkt eerst 12 uitdagingen uit, die aangegaan moeten worden. Deze uitdagingen werden geïdentificeerd op basis van het engagement van de Regering om van Wallonië een grondgebied van ecologische, sociale, economische en democratische transitie te maken.

Het doel van deze transitie is te komen tot een nieuw maatschappijmodel waarin de inwoners van Wallonië beter en gelukkiger zullen leven.

Rekening houdend met de contextuele analyse en de verbintenissen die Wallonië is aangegaan, wil het ROP deze transitie aansturen door de volgende 12 maatschappelijke uitdagingen aan te pakken:

1. Zorgen voor ontwikkeling en welvaart voor alle gebieden;
2. Ongelijkheden aanpakken;
3. Zich aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering en de oorzaken ervan aanpakken;
4. Voorzien in de behoefte aan huisvesting en lokale diensten;
5. Wallonië op de kaart van Europa plaatsen;
6. De gezondheid en het welzijn van iedereen verbeteren;
7. De mobiliteit koolstofvrij maken en een evenwichtige mobiliteit uitrollen in functie van de specifieke kenmerken van het grondgebied;
8. De toegang tot een koolstofarme energie verzekeren;
9. De biodiversiteit ontwikkelen, herstellen en vrijwaren;
10. De circulaire economie bevorderen.
11. Leven met onzekerheid en verandering;
12. Collectief en gecoördineerd optreden.

1.1.2. DE GEDEELDE VISIE

Deze gedeelde visie, die erop gericht is de hierboven beschreven uitdagingen aan te gaan, is onderverdeeld in zes hoofdambities:

1. Het grondgebied van Wallonië, een ontwikkelingsvector die de creatie van activiteiten en banen ondersteunt;
2. Een ontwikkeling die zorgt voor optimalisatie en een kwalitatieve leefomgeving;
3. De ontwikkeling van het grondgebied als hefboom voor de klimaat- en energietransitie;
4. Belangrijke polen als motor van grootstedelijke ontwikkeling;
5. Verbonden steden en samenwerkingsgebieden als pijlers van sociaaleconomische ontwikkeling;
6. Een gastvrij, solidair, verenigd en integrerend Wallonië.

1.1.3. DE GEWESTELIJKE DOELSTELLINGEN VAN TERRITORIALE ONTWIKKELING EN RUIMTELIJKE ORDENING

Volgens artikel D.II.2, §2, lid 2 van de CoDT luiden de aan de gewestelijke doelstellingen van territoriale ontwikkeling en ruimtelijke ordening toegewezen doelen als volgt:

1. De strijd tegen de stedelijke versnippering en een rationeel gebruik van de ruimten en hulpbronnen;
2. De sociaaleconomische ontwikkeling en aantrekkelijkheid van het grondgebied vergroten;
3. Een kwalitatief beheer van de leefomgeving;
4. De beheersing van de mobiliteit.

Artikel D.II.2, §1 van de CoDT preciseert verder dat de 'ruimtelijke strategie voor Wallonië bepaald wordt op basis van een contextuele analyse op gewestelijk niveau'. In deze door de CPDT uitgevoerde analyse worden de belangrijkste uitdagingen op ruimtelijk vlak, de vooruitzichten en de behoeften op sociaal, economisch en demografisch gebied en op het vlak van energie, erfgoed, milieu en mobiliteit in kaart gebracht, evenals het potentieel en de beperkingen van het Waalse grondgebied.

Op basis van deze contextuele analyse en rekening houdend met de vier eerder aangehaalde doelstellingen werd een voorstel voor gewestelijke doelstellingen voor ruimtelijke ontwikkeling en ordening opgesteld en door de Waalse regering geacteerd op 8 juni 2017.

Deze doelstellingen, twintig in aantal, zijn in het ontwerp van herziening van het ROP verspreid volgens drie pijlers:

- Houdbaarheid en Aanpasbaarheid (HA);
- Aantrekkelijkheid en innovatie (AI);
- Samenwerking en Cohesie (SC).

Elk van deze pijlers bestaat uit een reeks doelstellingen om de visie te concretiseren.

Elke doelstelling bevat:

- De vaststellingen: zij objectiveren de uitdagingen en de uitvoeringsbeginselen en -modaliteiten. Ze zijn gebaseerd op de contextuele analyse en kaderen in een retrospectieve en feitelijke aanpak.
- De uitdagingen: zij geven de punten aan die een strategisch antwoord vereisen in termen van territoriale ontwikkeling.
- De uitvoeringsprincipes en -modaliteiten: zij ontwikkelen de richtsnoeren die door alle actoren van de territoriale ontwikkeling moeten worden nageleefd om het doel te bereiken.
- De beheer- en programmeringsmaatregelen: ze beschrijven de acties die de overheid moet ondernemen om de doelstelling te halen.
- De maatregelen die de verstedelijking in goede banen leiden: voor bepaalde doelstellingen presenteren zij gekwantificeerde maatregelen die de verstedelijking in termen van ruimtelijke optimalisatie omkaderen.

Deze doelstellingen luiden als volgt:

Pijler 1: Houdbaarheid en Aanpasbaarheid (HA)

HA.1: Hulpbronnenefficiënte verstedelijkings- en productiemethoden ondersteunen

HA.2: Inspelen op de huidige en toekomstige behoeften aan toegankelijke en aan de sociodemografische evoluties en energie- en klimaatontwikkelingen aangepaste huisvesting

HA.3: Anticiperen op de economische behoeften met het oog op een duurzame ontwikkeling en een spaarzaam bodembeheer

HA.4: Duurzamere vervoerswijzen ondersteunen die zijn aangepast aan de specifieke territoriale kenmerken en het vraagpotentieel

HA.5: De kwetsbaarheid van het grondgebied en zijn inwoners voor natuur- en technologische risico's en de blootstelling aan door de mens veroorzaakte overlast verminderen

HA.6: Het natuurlijke, culturele en landschappelijke erfgoed opwaarderen en beschermen tegen de rechtstreekse en onrechtstreekse druk van de verstedelijking

Pijler 2: Aantrekkelijkheid en Innovatie (AI)

AI.1: De rol van Wallonië in de Europese grootstedelijke dynamiek vergroten

AI.2: Wallonië integreren in transregionale en grensoverschrijdende socio-economische netwerken

AI.3: De Waalse economie in de kennismaatschappij en de buurteconomie integreren en de werkgelegenheidscheppende verwerkingsketens op het Waalse grondgebied (her)vormen

AI.4: Van de troeven van het gebied een hefboom voor de ontwikkeling van het toerisme maken

AI.5: Van het netwerk van de voornaamste verkeersinfrastructuren een hefboom maken om welvaart en duurzame ontwikkeling te creëren

AI.6: De complementariteit van de vervoerswijzen organiseren

AI.7: De aantrekkelijkheid van de verstedelijkte gebieden vergroten

AI.8: Wallonië integreren in de digitale transitie

Pijler 3: Samenwerking en Cohesie (SC)

SC.1: Op de multipolaire structuur van Wallonië voortbouwen en de complementariteit tussen gebieden bevorderen met behoud van hun specifieke kenmerken

SC.2: De bovenlokale ruimtelijke dynamiek afstemmen op het gewestelijk niveau en de Waalse identiteit versterken

SC.3: Ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot diensten, buurtwinkels en voorzieningen in een coherente ruimtelijke benadering

SC.4: Gunstige voorwaarden scheppen voor de diversiteit van activiteiten en de sociale betrokkenheid bij projecten

SC.5: Kwalitatief hoogstaande, gebruiksvriendelijke en veilige openbare ruimten ontwikkelen

SC.6: Ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot energie in het kader van de energietransitie

1.1.4. DE RUIMTELIJKE STRUCTUUR

De ruimtelijke structuur stelt voor het grondgebied te articuleren om bij te dragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen door het volgende vast te stellen:

- Het netwerk van steden en dorpen, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen: centrumfuncties, centrumfunctiekernen, gebieden buiten het centrum en de kernen van gebieden buiten het centrum;
- De polen, d.w.z. de steden waarvan de activiteiten veel verder reiken dan hun beperkte perimeter. De structuur maakt een onderscheid tussen de verankeringspolen, de gewestelijke polen, de gewestelijke hoofdstad en de hoofdpolen;
- De voornaamste verkeers- en transportassen en -netwerken voor vloeistoffen en energie;
- Gebieden met vergelijkbare kenmerken en ontwikkelingsperspectieven worden gegroepeerd in ontwikkelingsgebieden, die lokale ontwikkelingsgebieden, relaisontwikkelingsgebieden, grootstedelijke ontwikkelingsgebieden of gebieden voor ruimtelijke optimalisatie kunnen zijn.
- Het ecologisch netwerk, dat de door de Regering in 2019 vastgestelde natuurbehoudsites en de ecologische verbindingen omvat;
- De transregionale en grensoverschrijdende samenwerkingsgebieden.

1.2. Samenhang van de ruimtelijke ordening van het gewest

1.2.1. VERANTWOORDING TEN AANZIEN VAN ARTIKEL D.I.1 VAN DE CODT

Artikel D.I.1, § 1 van de CoDT bepaalt dat *het grondgebied van Wallonië gemeenschappelijk erfgoed is van alle inwoners, en dat de doelstelling van het Wetboek van ruimtelijke ordening bestaat in het verzekeren van een duurzame en aantrekkelijke ontwikkeling van het grondgebied*. Een duurzame en aantrekkelijke ontwikkeling van het grondgebied wordt vervolgens meer specifiek omschreven in dezelfde paragraaf als een ontwikkeling die *tegemoetkomt aan en op een evenwichtige manier inspeelt op de behoeften van de gemeenschap op sociaal, economisch, demografisch vlak, op vlak van energie, erfgoed, leefmilieu en mobiliteit, rekening houdend, zonder discriminatie, met de ruimtelijke dynamiek en specificiteit, alsook met de sociale cohesie*.

De in het MER gerealiseerde analyse heeft aldus aangetoond dat de in het ontwerp van herziening van ROP gedefinieerde doelstellingen wel degelijk op exhaustieve en evenwichtige wijze beantwoordden aan de 'sociaaldemografische' (4 desbetreffende doelstellingen van het ROP), 'economische' (6 desbetreffende doelstellingen), 'energetische' (2 desbetreffende doelstellingen) en 'patrimoniale' (6 desbetreffende doelstellingen) behoeften, alsook aan de behoeften op het vlak van 'milieu' (15 desbetreffende doelstellingen) en 'mobiliteit van de collectiviteit' (7 desbetreffende doelstellingen), dat alles in een benadering gericht op de 'duurzame ontwikkeling' (ontwikkeling gebalanceerd tussen de sociale, milieu- en economische dimensies) van het gewestelijke grondgebied.

Het ontwerp van herziening van het ROP stelt overigens over het algemeen gemeenschappelijke richtingen voor de territoriale ontwikkeling voor die steunen op de specifieke kenmerken van het grondgebied en gericht zijn op het versterken van de complementariteit van de territoria. De sociale cohesie is eveneens geïntegreerd in het hele ontwerp van herziening van het ROP, dat als geheel streeft naar een evenwichtige ontwikkeling die geen enkel gebied achterlaat.

geleverd worden om de buitenlandse handel van Wallonië te ontwikkelen, aan te vullen met maatregelen om eerst de handelsbetrekkingen met de andere Belgische gewesten te versterken.

Een herstel van de ondernemersactiviteit zou ook kunnen bijdragen tot economische groei en, op lange termijn, tot de productiviteit, die met name wordt gestimuleerd door de oprichting van startende ondernemingen. Er is in Wallonië ook sprake van een positieve dynamiek op het vlak van de oprichting van bedrijven en de ontwikkeling van zelfstandige werkgelegenheid, vooral op een complementaire manier. De ontwikkeling van jonge ondernemingen moet worden vergemakkelijkt om het scheppen van banen en de productiviteit te bevorderen.

1.3.2. BIODIVERSITEIT, FAUNA EN FLORA

Uit de evaluatie van de staat van instandhouding van de habitats van communautair belang blijkt dat hun staat van instandhouding slecht is voor meer dan 95% ervan, in het bijzonder vanwege de verslechtering van hun structuur en functies.

In Wallonië is bijna 9% van de bestudeerde dier- en plantensoorten verdwenen en ongeveer 31% met uitsterven bedreigd. Zowel de dier- als de plantensoorten worden bedreigd door verschillende natuurlijke (invasieve uitheemse soorten) of antropogene factoren (versnippering, bodembeslag, verdwijning van de habitats, vervuiling), onder meer verbonden aan de menselijke activiteiten, de toenemende verstedelijking en de transportinfrastructuren. Deze antropogene druk op fauna en flora is meer uitgesproken in gebieden waar de druk van de residentiële activiteit groter is.

Ook de gezondheid van de bossen verslechtert, met een stijging van het ontbladeringspercentage sinds 2018 voor zowel loof- als naaldbomen. De toestand van de bossen wordt door tal van factoren verslechterd: ongunstige en extreme weersomstandigheden (droogte/overstromingen), luchtverontreiniging, natuurlijke chemische armoede van bepaalde bodems, ontwikkeling van roofzuchtige insecten enzovoort.

Wanneer de atmosferische afzettingen van zwavel- en stikstofhoudende verontreinigende stoffen te hoog zijn, vormt dit een van de belangrijkste oorzaken van de aantasting van ecosystemen (verzuring, eutrofiëring). Ze kunnen met name leiden tot een onevenwichtige verdeling van de voeding, waardoor bepaalde plantensoorten achteruitgaan en verdwijnen. Terwijl de atmosferische afzettingen voor bosgebieden de aanvaardbare kritische belasting aan zuurmakende en eutrofiërende verbindingen zo goed als niet meer overschrijden (slechts 8% van de betroffen oppervlakten), doen de andere semi-natuurlijke ecosystemen, voornamelijk oligotrofe milieus die arm zijn aan voedingsstoffen, het minder goed, met een overschrijding van de kritische belasting aan eutrofiërende stikstof in 93% van de open milieus (heiden, moerassen, vennen enz.).

De 240 aangeduide Natura 2000-gebieden bestrijken ongeveer 13% van het gewestelijke grondgebied, wat relatief veel is voor een dichtbevolkte regio zoals Wallonië. Bijna 70% daarvan zijn bossen, goed voor 27% van het Waalse bosareaal. Grasland en akkerbouwgewassen vertegenwoordigen respectievelijk 15% en 1% van de totale oppervlakte van het Natura 2000-netwerk, of ongeveer 5,5% van het landbouwareaal.

Het netwerk van beschermde natuurgebieden (natuur- of bosreservaten, vochtige gebieden van biologisch belang en ondergrondse holtes van wetenschappelijk belang) treffen we voornamelijk in de zuidelijke helft van Wallonië aan. Dit netwerk wordt wel krachtiger, maar blijft weinig verspreid in Wallonië.

De menselijke activiteiten, de toenemende verstedelijking en de vervoersinfrastructuur dragen in sterke mate bij tot de structurele versnippering en de achteruitgang van de habitats. Deze toenemende druk op het natuurlijk erfgoed leidt tot een achteruitgang van de biodiversiteit op wereldschaal en in Wallonië. Zonder adequate regelgeving zal deze achteruitgang de komende jaren nog toenemen.

De grootste uitdaging voor de toekomst is om de erosie van de biodiversiteit te vertragen door de habitats te beschermen tegen de antropogene druk en om ze in netwerken onder te brengen. Enerzijds moeten ecologische corridors worden ingericht om de verloren gegane verbindingen tussen de natuurlijke habitats te herstellen en anderzijds moet de druk op de habitats zelf worden beperkt door ze te beschermen tegen verstedelijking en de antropogene druk.

We stellen vast dat de milieuveranderingen die de natuurlijke habitats beïnvloeden, almaar systemischer en cumulatiever zijn. Ze zijn niet alleen afhankelijk van de lokale omstandigheden, maar ook van een bredere context en worden gekenmerkt door hun complexiteit (klimaatverandering, stikstof- of

zwavelneerslag enz.). De milieuproblematiek moet dan ook in een globale context en op verschillende niveaus worden benaderd. De uitdagingen voor het natuurlijke erfgoed hebben niet alleen betrekking op de habitats en de verbindingen, maar ook op de uitstoot van broeikasgassen, de luchtverontreiniging, de natuurlijke hulpbronnen enzovoort.

1.3.3. BEVOLKING EN HUISVESTING

In 2071 zal de Waalse bevolking 3.863.561 inwoners tellen, een stijging van 2,9% (of +215.355 inwoners) tussen 2021 en 2071. De verwachte bevolkingstoename is niet uniform, maar concentreert zich in de gebieden die te lijden hebben onder de peri-urbanisatie, in het bijzonder ten zuiden van Luik, rond Namen en in de gebieden onder invloed van Brussel en Luxemburg.

Wallonië heeft een bevolkingsdichtheid van 215,9 inwoners per km² die zeer ongelijk verdeeld is over het grondgebied rond zones met een hoge dichtheid, zoals de Waalse bergkam die van Moeskroen-Doornik via Bergen naar de vallei van Samber en Maas, Luik en Verviers loopt, of het centrum en noorden van Waals-Brabant. Het zuiden is veel minder dicht bezet met veel gemeenten met een dichtheid van minder dan 50 inwoners/km².

Anderzijds steeg de gemiddelde voor huisvesting bestemde oppervlakte per inwoner van 225 m²/inwoner in 1985 naar 303 m²/inwoner in 2021. Opnieuw wordt er een grote uiteenlopendheid op Waals grondgebied waargenomen: tussen 2011 en 2021 werden aldus 36 van de 262 gemeenten geconfronteerd met een daling van de residentiële oppervlakte per inwoner, terwijl het grootste deel van het Waalse grondgebied, vooral in het zuiden en het oosten, naar een toename van de oppervlakten per inwoner neigde. Verklaringen hiervoor zijn de lage grondprijzen, de ruime beschikbaarheid in de woongebieden op de gewestplannen en een afname van de grootte van de huishoudens.

Om te vermijden dat de stijging van het aantal huishoudens leidt tot een toegenomen consumptie van niet-geartificialiseerde ruimten en de vele effecten ervan op het milieu (stedelijke spreiding, toename van de afhankelijkheid van de auto, bedreiging van natuurlijk, cultureel en landschappelijk erfgoed enz.) dienen er dus bijzondere maatregelen te worden genomen om de verdichting van de residentiële activiteit te stimuleren en de territoriale ongelijkheden in termen van geartificialiseerde oppervlakten per inwoner te reduceren.

De residentiële oppervlakte per inwoner zou zich moeten stabiliseren en vervolgens in de loop van de tijd moeten afnemen. Daartoe dienen maatregelen gericht op de meest kwetsbare statistische sectoren te worden voortgezet en geïntensifieerd, terwijl de residentiële aantrekkelijkheid van de stadscentra moet worden verhoogd.

De omvang en de onzekerheid van de huishoudens nemen toe: 1 op de 5 Walen woont in een zogenaamde 'ongezonde' woning. De verandering in soorten gezinnen en de vraag naar woningen met een bescheiden huurprijs leidt tot nieuwe vormen van samenwonen en toegang tot onroerend goed die nog steeds slecht gereguleerd zijn.

1.3.4. GEZONDHEID

In 2018 was de gemiddelde levensverwachting in Wallonië 80 jaar, 1,7 jaar minder dan het nationale gemiddelde en 1 jaar minder dan het Europese gemiddelde. In het algemeen zijn de gezondheidsindicatoren in het Waalse Gewest slechter dan in de rest van België. Met een verhouding van 0,88 huisarts per 1 000 inwoners in 2018 bevindt Wallonië zich in een situatie van tekort aan huisartsen, ver beneden de percentages waargenomen in het Brussels Hoofdstedelijk en het Vlaams

Gewest. Gezondheid, zowel lichamelijk als geestelijk, is dus een echt gewestelijk probleem, aangezien de indicatoren ervan ver onder het nationale gemiddelde liggen.

Om deze verschillende indicatoren te verbeteren is het van essentieel belang dat de bevolking gemakkelijk toegang heeft tot zorg en dat kan niet zonder denkoefening over de ruimtelijke structuur en interventie door de bevoegde autoriteiten.

1.3.5. MOBILITEIT EN VERVOER

De dichtheid van de vervoernetwerken (auto-, spoor- en vaarwegen) op het Waalse grondgebied behoort tot de hoogste van Europa. Deze vervoersnetwerken zijn goed met elkaar verbonden en geïntegreerd in de Europese assen voor de uitwisseling van personen en goederen (TEN-V), waardoor de transitstromen in Wallonië toenemen. De dichtheid van het wegennet is een troef van het grondgebied en biedt de mogelijkheid tot een optimale integratie op Europees niveau. Wallonië heeft een TGV-station (Luik-Guillemins) dat internationale hogesnelheidsverbindingen (Parijs, Luxemburg, Frankfurt, Keulen) aanbiedt, en ook andere lijnen naar naburige grenssteden. Wallonië beschikt overigens over twee belangrijke luchthaveninfrastructuren: de luchthaven van Charleroi ('Brussels-South Charleroi Airport') voornamelijk bestemd voor personenvervoer en de luchthaven van Luik ('Liège Airport') hoofdzakelijk bedoeld voor vrachtvervoer.

Wallonië telt eveneens een twaalfal multimodale platformen die zich voornamelijk situeren op de oude industriële as en daarbuiten, van Luik (Trilogiport) tot Moeskroen, langs de spoor- en waterweginfrastructuren.

Het fietsnetwerk ontwikkelt zich snel, onder meer via het 'Réseau Autonome des Voies Lentes' (RAVeL), maar blijft heel wat lacunes vertonen over het geheel van het grondgebied.

Wat betreft de modale aandelen van het personenvervoer, behoudt de auto heel duidelijk de bovenhand, ook al wordt een lichte daling vastgesteld ten gunste van het collectieve wegvervoer en, in mindere mate, van het collectieve spoorwegvervoer.

Anderzijds blijven de afgelegde afstanden steeds langer worden, zodanig dat het verkeer op de Waalse wegen met 15% is toegenomen tussen 2000 en 2017 en met 34% op het autowegennet alleen.

Het goederenvervoer verloopt voor een groot deel over de weg en neemt sterk toe.

Wat betreft de luchtvaartsector, nemen de passagiersbewegingen sterk toe voor de luchthaven van Charleroi. De luchtvracht die via de luchthaven van Luik passeert, is eveneens sterk toegenomen, waardoor deze luchthaven op de 1ste plaats onder de Belgische vrachtluchthavens komt te staan en op de 6de plaats op het Europese niveau.

De transportsector is verantwoordelijk voor 22% van de uitstoot van BKG in 2020 en fijn stof en veroorzaakt bovendien heel wat geluidshinder, waardoor de sector een niet onaanzienlijke druk op het milieu uitoefent. Volgens een studie van het Federaal Planbureau kan een aanzienlijke vermindering van de milieudruk alleen worden bereikt door een aanzienlijke daling van het verkeer en een verschuiving van de vraag naar de vervoerswijzen met de minste gevolgen, omdat de vermindering van de externe kosten (technologische vooruitgang) tenietgedaan wordt door de toename van de vervoersvraag.

De toename van het vrachtvervoer, de druk op de netwerken in termen van individuele vraag, de integratie van technologische vooruitgang (realtime verkeersleiding, autonome voertuigen, elektrische voertuigen enz.) en de milieukosten van de transportsector vormen dus de voornaamste uitdagingen inzake mobiliteit.

Vervoerssystemen beschikken soms niet over de flexibiliteit en het aanpassingsvermogen om aan de groeiende vraag naar mobiliteit van mensen te voldoen (afwisseling en koppeling van vervoerswijzen, completere infrastructuur, toegankelijkheid, veiligheid, comfort en leesbaarheid van diensten, betaalbare kosten, gemakkelijk gebruik door ouderen). Bovendien ontbreekt het op sommige plaatsen aan kritische massa om alternatieve vervoerswijzen voor het wegvervoer levensvatbaar te maken.

Over het algemeen zullen deze uitdagingen een doeltreffende structurering van het beleid op het vlak van mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling vergen, en zal het essentieel zijn dat het ROP wordt ontworpen vanuit het oogpunt van het aanbrengen van oplossingen voor deze verschillende problematieken.

1.3.6. WATER, LUCHT, BODEM

Water

De kwantitatieve staat van de ondergrondse watermassa's is in het algemeen goed, terwijl de chemische staat matiger is maar goed blijft in de meerderheid van de gevallen. De oppervlaktewatermassa's daarentegen blijven sterk beïnvloed door de menselijke activiteiten en de meerderheid ervan blijft gemiddeld in slechte ecologische en chemische staat. Overigens is er een groot verschil merkbaar tussen het sterk aangetaste noordelijke deel van Wallonië en het zuidelijke deel, waar de ecologische staat over het algemeen goed is.

Wat betreft de behandeling van het stadswater, hebben alle Waalse agglomeraties met meer dan 10 000 inwonerequivalenten en 98,5% van de agglomeraties met meer dan 2 000 inwonerequivalenten hun waterzuiveringsdoelstellingen bereikt. In de agglomeraties met minder dan 2 000 inwonerequivalenten daarentegen wordt slechts 43% van de vuilvracht ingezameld en behandeld, wat te weinig blijft.

Wat betreft de waterwinning, bedraagt de exploitatiegraad in Wallonië ongeveer 5%, wat laag is. 62% van het gewonnen distributiewater wordt verdeeld onder de Waalse consumenten en 38% onder de Vlaamse en Brusselse consumenten. Het hulpmiddel water is dus een economische troef van het grondgebied. Het totale rendement van het Waalse distributienet blijft echter te zwak, waarbij 34% van het water niet tot bij de verbruikers geraakt (slechte werking van de watermeters, volumes gebruikt door de brandweerdiensten en voor de reiniging van de installaties, volumes verloren via lekken in het net enz.). Dit rendement lijkt te worden gehandhaafd ondanks de belangrijke investeringen in de vernieuwing van de leidingen en aansluitingen.

Lucht

Over het algemeen is de luchtkwaliteit aan het verbeteren. De gemiddelde concentraties aan fijn stof (PM₁₀ en PM_{2,5}) bevinden zich over het algemeen onder de Europese normen voor de bescherming van de gezondheid van de mens. Ook al worden er nog overschrijdingen van de ozonconcentraties waargenomen, blijven ze beperkt als gevolg van de daling van de uitstoot van ozonprecursoren in de loop van de jongste decennia.

Wat de emissies van verzurende vervuilende stoffen betreft, die waarschijnlijk door zure regen op de bodem zullen terechtkomen en de ontwikkeling van planten zullen verstoren, de bodem- en oppervlaktewaterkwaliteit zullen wijzigen en het architecturale erfgoed zullen aantasten, zijn ze tussen 1990 en 2020 met 68% gedaald, waardoor aldus de internationale reductiedoelstellingen worden gerespecteerd.

Bodems en gebruik ervan

In 2021 werd het Waalse grondgebied voor de helft gebruikt voor landbouwdoeleinden en voor één derde voor bosbouwdoeleinden. Het landbouwareaal ('surface agricole utile', SAU) verkleint echter (-

2,5% tussen 1990 en 2019). De SAU is groter ten noorden van de vallei van Samber en Maas, waar we de meeste granen en industriële gewassen aantreffen. Verder naar het zuiden domineren de overwegend permanente graslanden.

De permanente en tijdelijke weilanden vertegenwoordigen 42,1% en 5% van de totale SAU. Tussen 1990 en 2019 vertoonde het areaal blijvend grasland in totaal een vermindering met 15,2% die met name verband hield met de toename van de artificialisatie en de vermindering van het aantal graasdieren.

De aanbreng aan stikstofhoudende meststoffen en fytofarmaceutische producten is sterk afgenomen in Wallonië, maar blijft te hoog.

De druk die op landbouwgrond wordt uitgeoefend (die kan leiden tot aanzienlijke milieuproblemen zoals watererosie, uitloging van nutriënten en pesticiden in het water, verlies van biodiversiteit enz.), is niet te verwaarlozen omwille van de verstedelijking, de afbouw van de veestapel en de uitbreiding van de oppervlakken gewijd aan tijdelijke weilanden, voedergewassen (zoals maïs) en meer lucratieve gewassen (zoals aardappelen).

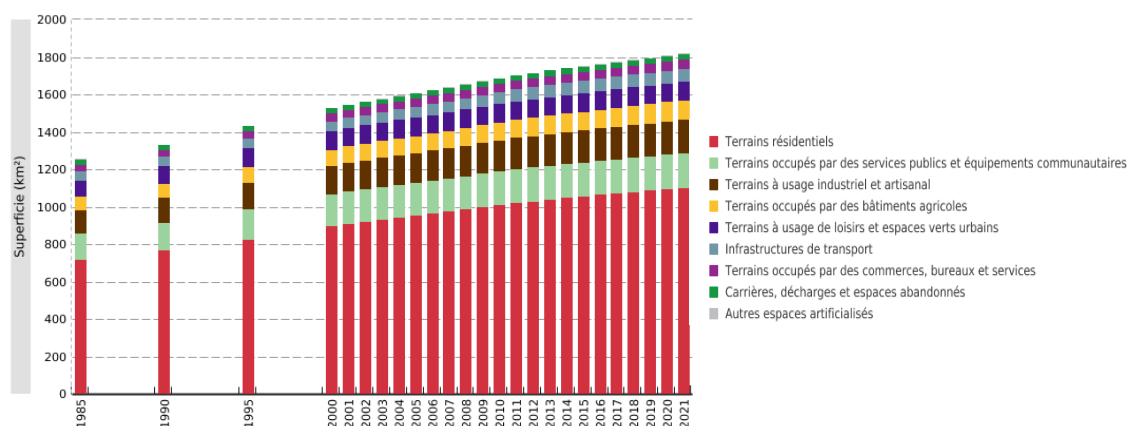
Een rationeler gebruik en een betere valorisatie van de natuurlijke rijkdommen van het gebied zijn van essentieel belang, in het bijzonder met betrekking tot de bosbestanden (de Waalse bossen zijn een belangrijk onderdeel van het Waalse landschap en een belangrijke sociaaleconomische hulpbron) en de landbouwhulpbronnen, gezien de aangekaarte problemen.

Bodemgebruik

De oppervlakte aan geartificialiseerde gronden neemt toe, vooral ten koste van landbouwgrond. Geartificialiseerde gronden vertegenwoordigden ongeveer 1.823 km² of 10,8% van het grondgebied in 2021 in vergelijking met 1.260 km² in 1985. In 35 jaar tijd zijn deze geartificialiseerde gronden dus met 44,7% toegenomen, wat neerkomt op een gemiddelde stijging van 16,1 km²/jaar.

De artificialisatie of het ruimtebeslag bereikte zijn hoogtepunt in de jaren 1990 en volgt sinds het begin van de jaren 2000 een algemene dalende trend.

De artificialisatie van gronden wordt voornamelijk toegeschreven aan de uitbreiding van de residentiële activiteit (als reactie op de bevolkingsgroei en de toename van het aantal gezinnen), gevolgd door de toename van de oppervlakte voor industriële of ambachtelijke activiteiten, openbare diensten en gemeenschapsvoorzieningen.

Figuur 1: Oppervlakte van de geartificialiseerde gronden in Wallonië (bron: EEW op basis van gegevens van de FOD Financiën en de FOD Economie)

Deze toename van de oppervlakte aan geartificialiseerde gronden gaat gepaard met een toenemende verharding van de bodem, wat dramatische gevolgen kan hebben voor het milieu. Wallonië vertoont een

percentage aan ondoordringbare oppervlakken van 7,2%, ver boven het Europese gemiddelde (1,85%). De aan deze impermeabilisering verbonden milieurisico's werden concreet waargenomen tijdens de overstromingen van juli 2021: de waterschade als gevolg van rivieroverstromingen werd verergerd door het gebrek aan doorlaatbaarheid van de bodem in de getroffen gebieden.

De versnippering van het grondgebied door geartificialiseerde gronden brengt meerdere gevolgen voor het milieu met zich mee: verlies van natuurlijke en agrarische hulpbronnen, impermeabilisering van de bodem, verstoring van de natuurlijke watercyclus, fragmentatie en soms verdwijning van natuurlijke habitats enz. De impact van de artificialisatie op het milieu zal erg groot zijn, omdat de woningen, industrieterreinen, handelszaken en openbare diensten erg verspreid zijn.

Als gevolg van de fragmentatie van het grondgebied geraken de natuurlijke habitats versnipperd doordat er 'ecologische barrières' worden gecreëerd (wegen, spoorwegen, bebouwing, landbouwpercelen voor intensieve teelt enz.). De habitats krimpen en de soorten die er leven geraken geïsoleerd, wat bijdraagt tot de erosie van de biodiversiteit. Tegelijkertijd heeft de verspreiding van woningen, industrie, handel en openbare diensten gevolgen voor de mobiliteit en het gebruik van verschillende vervoerswijzen en vervoersnetwerken.

De druk om terreinen te bebouwen is nog aanwezig in de gemeenten die dicht bij agglomeraties gelegen zijn en neemt verder toe in de meer landelijke gemeenten, die soms op een relatief grote afstand van de stedelijke gebieden zijn verwijderd. Ook al neemt de druk om terreinen te bebouwen lichtjes af sinds een aantal jaren, toch wordt er een algemene toename vastgesteld over het volledige grondgebied. Duidelijke en nauwkeurige voorschriften in verband met de artificialisatie van de bodem zijn onontbeerlijk geworden.

1.3.7. GRONDSTOFFEN- EN AFVALSTROMEN

Grondstoffenstromen

De 'demande directe en matières' (DMI) is bijzonder groot voor Wallonië - ze is 2,3 keer hoger dan het gemiddelde van de Europese Unie, wat betekent dat de sectoren met economische activiteiten 2,3 keer meer materialen nodig hebben dan het gemiddelde van de EU. De licht dalende evolutie van de DMI en de ontkoppeling met de evolutie van het bruto binnenlands product getuigen van de groei van de tertiaire sector en de industriële productie met hoge toegevoegde waarde, welke activiteiten zijn die minder grondstoffen verbruiken, en ook van de crisis in de staalsector na de economische crisis van 2009.

De hoeveelheden industrieel afval zijn tussen 2000 en 2013 licht gedaald, maar zijn sinds 2014 geleidelijk toegenomen. De hoeveelheden huishoudelijk afval per hoofd van de bevolking van hun kant zijn tussen 2000 en 2019 licht gedaald.

De percentages inzake afvalvalorisatie zijn hoog, zowel voor het industriële als het huishoudelijke afval. Niettemin wordt een groot deel van het afval nog altijd naar energiewaarderings-eenheden (verbranding) gestuurd.

Ondanks de constante stijging van het percentage gemeentelijk afval dat selectief ingezameld wordt en, nog sterker, van de terugwinningsgraden, blijven de geproduceerde hoeveelheden afval stabiel of nemen ze toe, wat wijst op een gebrek aan resultaten in het beleid op het vlak van afvalvermindering.

1.3.8. BOUWKUNDIG, ARCHEOLOGISCH EN CULTUREEL ERFGOED

Het bouwkundige erfgoed van het Waalse grondgebied is bijzonder oud en voldoet maar weinig aan de energienormen. De uitzonderlijke sites die als de meest opmerkelijke onder de monumenten en landschappen worden beschouwd, situeren zich meer bepaald langs de Waalse spoorwegas of liggen

meer verspreid ten zuiden ervan. Het archeologisch patrimonium is over het algemeen verspreid over het hele Waalse grondgebied. Het culturele erfgoed van Wallonië is ook over het hele land verspreid. Deze drie elementen vormen een doeltreffende manier om de aantrekkelijkheid van het Gewest te vergroten.

De problematiek van het bouwkundige erfgoed heeft betrekking op de bescherming, het onderhoud en de herbestemming van het onroerend erfgoed. Het behoud en de herbestemming van gebouwen (publiek, economisch, landbouw enz.) zullen ook een grote uitdaging vormen voor de stedelijke en landelijke gebieden. De belemmeringen voor de omschakeling zijn over het algemeen van financiële, technische of administratieve aard.

In het beleid en de maatregelen op het gebied van ruimtelijke ordening wordt nog te vaak geen rekening gehouden met het bebouwde of archeologische erfgoed, wat negatieve milieueffecten met zich kan meebrengen (die bv. verband houden met de druk op de residentiële activiteit). De centralisatie van alle bepalingen op het vlak van bouwkundig erfgoed (verspreiding van kennis, technieken en tendensen om het erfgoed van morgen te creëren) moet daarom worden versterkt.

Het architecturale, archeologische en culturele erfgoed vormt een belangrijke toeristische uitdaging. De ontwikkeling van het Waalse erfgoed zou de aantrekkingskracht van het grondgebied vergroten.

1.3.9. WAALS LANDSCHAP

Wallonië bestaat uit gevarieerde landschapsgehelen die vaak zijn gemarkeerd door geologische, geografische, botanische en/of esthetische belangen. Het landschap wordt over het algemeen sterk gewijzigd door de menselijke activiteiten: gebouwen, landbouwactiviteiten, economische activiteiten, vervoerinfrastructuren enz. Toch hebben de landelijke landschappen onder meer heel wat veranderingen ondergaan als gevolg van de lintbebouwing langs wegen die niet beschermd werden tegen verstedelijking, en de opleving van de bouwsector in de loop van de tweede helft van de 20ste eeuw waarvoor er meer materialen ontgonnen moesten worden. Daarnaast hebben de noodzakelijke ontwikkeling van verkeers- en energienetwerken (aanleg van wegen en snelwegen, aanleg van nieuwe HST-spoorlijnen, aanleg van hoogspanningslijnen, bouw van windturbines enz.) de landschappen geleidelijk aan gewijzigd.

Gelet op de vooruitzichten op economisch vlak, de bevolkingsgroei en de behoeften aan mobiliteit, consumptiegoederen, vrijetijdsactiviteiten enz. zal de druk op de natuurlijke en landelijke landschappen stabiel blijven of zelfs toenemen. Het landschappelijk erfgoed is nochtans een belangrijke troef voor de aantrekkelijkheid van het Waalse grondgebied.

Om de kwaliteit van de Waalse landschappen te behouden, moet daarom meer rekening worden gehouden met de landschapscomponent en de integratie ervan in alle ruimtelijke beleidsmaatregelen, naar het voorbeeld van wat aanbevolen werd door het Europese Landschapsverdrag.

1.3.10. ENERGIE EN KLIMATOLOGISCHE FACTOREN

De energie-intensiteit van Wallonië, die weliswaar sinds 2000 een sterk dalende trend vertoont, is nog steeds bijzonder hoog ten opzichte van de energie-intensiteit van België en het Europese gemiddelde. Dat is voornamelijk te wijten aan het belang van de industriële sector in Wallonië en de transportsector.

De residentiële sector, de derde Waalse sector in termen van energieverbruik na industrie en transport, blijft energie-intensief ondanks een verbetering van het EPB-niveau van de nieuwe woningen sinds 2012.

Energie is nog niet betaalbaar voor alle huishoudens of voor sectoren die een hoog energieverbruik vereisen en de schommelende prijs maakt het niet mogelijk om goed op de kosten te anticiperen. Dat zou bovendien kunnen worden geaccentueerd door de buitendienststelling van de kernreactoren.

De spreiding van de woningen over het grondgebied, gekoppeld aan de peri-urbanisatie, maakt een versterking van de uitrusting nodig en leidt bijgevolg tot een stijging van de distributiekosten en dus van de facturen van de klanten. De verbetering van de toegankelijkheid van voorzieningen en de promotie van buurtwinkels zijn interessante hefboomen om de energie-uitgaven te beperken.

In 2016 nam hernieuwbare energie 12,1% van het bruto-eindenergieverbruik voor haar rekening. Dit aandeel is tussen 2000 en 2016 met een factor 3,5 gestegen, zowel door een toename van de productie van energie uit hernieuwbare bronnen als door een daling van het energieverbruik. De toename van de productie van hernieuwbare energie is hoofdzakelijk toe te schrijven aan wind- en fotovoltaïsche energie, die in 2000 vrijwel onbestaande waren en die vanaf 2005 en 2010 een aanzienlijke ontwikkeling hebben doorgemaakt. Ondanks deze groei blijven de hernieuwbare energieën te weinig ontwikkeld, wat leidt tot nog steeds te grote energieafhankelijkheid van buitenaf.

Wat betreft de emissie van broeikasgas (BKG), stoot Wallonië ongeveer 10,2 ton CO₂-equivalent per jaar en per inwoner uit, wat meer is dan het Europese gemiddelde. De sectoren met de hoogste broeikasgasemissies zijn de industrie (29,5%), het wegvervoer (24,1%), de woonsector (16,2%) en de landbouw (12,2%).

De doelstellingen die Wallonië zich voor 2020 op het gebied van broeikasgasemissiereducties had gesteld, werden reeds in 2012 bereikt, maar de situatie stabiliseerde zich vervolgens. Aangezien de doelstellingen voor 2030 en 2050 ambitieus zijn en bij lange na niet worden gehaald, moeten er nu meer ingrijpende maatregelen worden genomen om ze te halen.

1.3.11. DE POSITIONERING VAN WALLONIË IN ZIJN SUPRAREGIONALE EN GRENSOVERSCHRIJDENDE OMGEVING

In Noordwest-Europa bevinden zich de belangrijkste continentale toegangspoorten tot de globalisering, namelijk havens, luchthavens, controlecentra van bedrijven, administratieve en politieke centra, die kaderen in de ruimtelijke structuur gevormd door de grootsteden (Parijs, Londen enzovoort). Wallonië situeert zich in het hart van deze zone, maar ligt op een breuklijn. Waals-Brabant, in het noorden van het grondgebied, hecht zich aan het Brusselse grootstedelijke gebied en de Randstad, terwijl de breuk wordt gematerialiseerd door de Sambro-Mosan-as en zijn oude industriële valleien, die nog steeds in reconversie zijn. Achter deze valleien, die het begin van het Fagnardplateau, de Condroz, de Famenne en het Ardense plateau markeren, ligt een dunbevolkt landelijk gebied. Dit plattelandsgebied bevindt zich in een dunbevolkte en wijd open ruimte.

Aldus vertegenwoordigt het Waalse grondgebied een interessante schakel tussen meerdere zones van grootstedelijke ontwikkeling, waarbij het een aantrekkelijke en duurzame omgeving biedt voor de ondernemingen en burgers, maar niet noodzakelijk de afvloeiingseffecten geniet en niet rechtstreeks deelneemt aan de grootstedelijke dynamieken. De uitdaging bestaat dus in het versterken van de positionering van het Waals Gewest als een schakel tussen de grootsteden Parijs, Londen, de Randstad, Brussel enz.

Wallonië beschikt over goede verbindingen met de grote zeehavens via het rivieren- en wegennet en via twee corridors voor goederenvervoer per spoor, maar het positioneert zich onvoldoende als optimale achterhaven ten aanzien van de concurrerende naburige regio's. Bovendien zijn internationale spoorverbindingen niet aantrekkelijk genoeg, hoewel ze belangrijke troeven vormen om de economische en residentiële aantrekkelijkheid van grote Waalse steden te versterken. Wallonië wordt

bovendien doorkruist door tal van stromen die kunnen worden benut voor het toerisme en de aantrekkelijkheid van Waalse steden zoals Charleroi en Luik, waarvan het hinterland weinig voordeel haalt uit de luchthaveninfrastructuren.

Op grensoverschrijdend niveau wordt Wallonië omringd door zeven gewesten (Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor België, Limburg voor Nederland, Nordrhein-Westfalen en Rheinland-Pfalz voor Duitsland, en de regio's Grand-Est en Hauts-de-France voor Frankrijk) evenals het Groothertogdom Luxemburg. Op economisch vlak lijkt de kloof tussen het Vlaamse en het Waalse concurrentievermogen groter te worden ten nadele van Wallonië en in grotere mate ten nadele van andere aangrenzende gebieden. Deze kloof is aanzienlijk in de logistieke, technologische en commerciële sector.

Het Brussels Gewest blijft een belangrijk werkgelegenheidsbekken voor Wallonië. Het Waalse grondgebied beschikt over verschillende economische troeven, met name de beschikbaarheid van zijn primaire hulpbronnen (granulaten, landbouw enz.) of zijn positionering in de dienstensector, en in het bijzonder de gezondheidszorg.

2. DEEL 2 - MILIEUBEOORDELING

2.1. Milieuoverwegingen bij de voorbereiding van het ontwerp van herziening van het ROP

De twintig geselecteerde gewestelijke doelstellingen op het vlak van ruimtelijke ontwikkeling en ordening vormen de basis van het ontwerp van herziening van het ROP en zijn derhalve rechtstreeks gebaseerd op de contextuele analyse waarin de uitdagingen voor het gebied, waaronder de milieu-uitdagingen, worden aangegeven. In die zin bevatten de grondslagen van het ontwerp van herziening van het ROP reeds milieuoverwegingen.

De voorgestelde gewestelijke doelstellingen inzake ruimtelijke ordening en ruimtelijke ordening werden ter advies voorgelegd aan diverse instanties (polen 'Ruimtelijke Ordening' en 'Milieu' van de Economische en Sociale Raad van Wallonië, de Economische en Sociale Raad van Wallonië ('Conseil économique et social de Wallonie', CESW) en de autonome Adviescel Duurzame Ontwikkeling), die bepaalde verwachtingen en aanbevelingen hebben geformuleerd en de integratie van de milieuoverwegingen in de uitwerking van het ontwerp van herziening van het ROP versterken.

Vervolgens werd de contextuele analyse in februari 2022 door de CPDT geactualiseerd. Ook deze actualisering maakte het mogelijk de territoriale vraagstukken, waaronder de milieuvraagstukken, aan te passen, die vervolgens als uitgangspunt voor de besprekingen werden gebruikt bij de opsplitsing van de doelstellingen in uitvoeringsbeginselen, beheers- en programmeringsmaatregelen en maatregelen ter begeleiding van de verstedelijking.

Deze afleiding van de doelstellingen vormt het hart van de uitwerking van het ontwerp van herziening van het ROP en is zij aan zij gerealiseerd met de uitwerking van het milieueffectenrapport in een iteratief proces dat er ook voor zorgt dat rekening wordt gehouden met de milieuaspecten tijdens de volledige duur van de uitwerking van het ontwerp van herziening van het ROP.

Het ontwerp van herziening van het ROP zal vervolgens samen met het MER onderworpen worden aan een openbaar onderzoek om besluitvormers, belanghebbenden en het grote publiek te informeren over het proces en hun mening over het project te verzamelen. Deze openbare raadpleging is ook een proces dat het mogelijk maakt milieuoverwegingen die door belanghebbenden naar voren worden gebracht, te integreren. Het ontwerp kan dan aan deze adviezen worden aangepast voordat het definitief door de Regering wordt aangenomen.

In die zin zorgt het uitwerkingsproces ervoor dat gedurende de gehele uitwerking rekening wordt gehouden met milieu- en maatschappelijke vraagstukken.

2.2. Overeenstemming van het ROP met de uitdagingen van Wallonië inzake ruimtelijke ontwikkeling

Uitdagingen op bovengewestelijk niveau

Uit de contextuele analyse kwamen de kenmerken en troeven van Wallonië naar voren die de ruimtelijke en economische ontwikkeling van het gewest op supragewestelijk niveau moeten dragen.

De grootste uitdaging voor Wallonië om zich te profileren op bovengewestelijk niveau, zal zijn om de specifieke troeven van de streek uit te spelen en raakpunten te vinden met de naburige regio's.

Wat betreft de vraag of het ontwerp van herziening van het ROP rekening houdt met alle uitdagingen inzake ruimtelijke ordening, laat de in het MER verrichte analyse zien dat alle problemen die in de

contextuele analyse werden geïdentificeerd (vooral voortgekomen uit de pijler 'Aantrekkelijkheid en Innovatie'), worden beantwoord door één of meer doelstellingen van het ontwerp.

Uitdagingen op grensoverschrijdend en transregionaal niveau

Uit de contextuele analyse kwamen de kenmerken en troeven van Wallonië naar voren die de ruimtelijke en economische ontwikkeling van het gewest moeten dragen op grensoverschrijdend en transregionaal niveau.

De grootste uitdaging voor Wallonië om zich te profileren op bovengewestelijk niveau, zal zijn om de specifieke troeven van de streek uit te spelen en raakpunten te vinden met de naburige regio's.

Het ontwerp van herziening van het ROP biedt een antwoord op deze uitdagingen door onder meer voor te stellen dat Wallonië zich integreert in de bovengewestelijke en grensoverschrijdende economische netwerken en voortbouwt op zijn multipolaire structuur en de complementariteit tussen gebieden bevordert, met inachtneming van hun specifieke kenmerken.

Wat betreft de vraag of het ontwerp van herziening van het ROP rekening houdt met alle uitdagingen inzake ruimtelijke ordening, laat de analyse zien dat alle problemen die in de contextuele analyse werden geïdentificeerd (vooral voortgekomen uit de pijler 'Aantrekkelijkheid en Innovatie'), worden beantwoord door één of meer doelstellingen van het ontwerp.

Sociale en demografische uitdagingen

De grootste uitdaging van Wallonië bestaat erin om te voldoen aan de woningnood, niet alleen wat betreft het aantal woningen, maar ook wat de ligging, de typologie in functie van de evolutie van de behoeften en de energie-efficiëntie van de woningen betreft. Er dient een bijzonder aandacht uit te gaan naar de bevolkingsstromen tussen Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, die gekenmerkt worden door een jaarlijkse instroom van ongeveer 4.600 nieuwe inwoners die afkomstig zijn uit Brussel, van wie iets meer dan de helft een hoog inkomen heeft en van Brusselse of internationale origine is, en zich vestigt in het grootstedelijk gebied van Brussel, voornamelijk in Waals-Brabant. De andere helft bestaat eerder uit huishoudens met een laag inkomen die grotendeels een internationale immigratie-achtergrond hebben en zich in de voormalige Waalse industriesteden vestigen. De residentiële migratie in Wallonië volgt aldus twee trends, die een weerslag hebben op de geografische spreiding van de huishoudens al naargelang hun sociaaleconomische origine.

Het ontwerp van herziening van het ROP biedt globaal genomen een antwoord op deze uitdagingen door in te spelen op de huidige en toekomstige behoeften aan betaalbare en aangepaste woningen en aan de sociaaldemografische evoluties en de energie- en klimaatontwikkelingen.

Hoewel de contextuele analyse de regionale verschillen identificeert voor wat betreft de confrontatie tussen vraag en aanbod op het vlak van huisvesting, zijn de toepassingsprincipes essentieel gericht op de noodzaak tot verdichting van de centrumgebieden eerder dan op de verspreiding van de verstedelijking. De implementatieprincipes van doelstelling HA.2 bevatten geen aanduidingen omtrent de wenselijke spreiding van de nieuwe woningen over het Waalse grondgebied. Het differentiëren van de doelstellingen om nieuwe woongelegenheden te creëren per zone van de ruimtelijke structuur, zou in de loop der tijd nochtans meer tastbare en verifieerbare elementen opleveren die het zeker mogelijk zouden maken vraag en aanbod inzake huisvesting sterker op elkaar af te stemmen.

In het ontwerp van herziening van ROP ontbreekt daarenboven de ruimtelijke structuur van de medische infrastructuren, die nochtans essentiële ruimtelijke steunpunten zijn voor specifieke kwesties.

Tot slot maakt het ontwerp van herziening van ROP geen melding van migratie. Hoewel het misschien geen uitermate hoge aantallen nieuwe inwoners betreft, toch staat dit fenomeen centraal in de actualiteit. Dit thema sluit aan bij de visie kaderend in het streven naar een gastvrij, solidair, verenigd en integrerend Wallonië tegen 2050. Het thema migratie verdient evenwel om explicieter aan bod te komen.

Uit de analyse blijkt opnieuw dat alle problemen die in de contextuele analyse werden geïdentificeerd, worden beantwoord door één of meer doelstellingen van het ontwerp van herziening van het ROP. In dit geval zijn de doelstellingen van de as 'Houdbaarheid en Aanpasbaarheid' in de meerderheid.

Economische uitdagingen

De ruimtelijke ontwikkeling van Wallonië moet de verschillende activiteitensectoren efficiënter maken.

Wallonië zou meer kunnen halen uit een specialisatie van de economische activiteiten in de grootstedelijke ontwikkelingsgebieden. Vooral rond Brussel en in Luxemburg-stad is er sprake van enige concentratie van economische activiteiten met een grootstedelijk karakter, al blijft deze zwak.

Naast de aspecten die verband houden met de bereikbaarheid en de vervoersnetten die verder aan bod komen, bestaat de belangrijkste uitdaging van Wallonië erin om voort te bouwen op de activa om een specialisatie van de verschillende polen te ontwikkelen en de complementariteit tussen deze polen te versterken.

Wallonië moet werknemers aantrekken in gemeenten met een werkgelegenheidspotentieel en in groeisectoren.

Het ontwerp van herziening van ROP biedt een antwoord op deze uitdaging door voor te stellen om de multipolaire structuur van Wallonië te benutten en de complementariteit tussen de gebieden te bevorderen zonder dat zij hun eigenheid verliezen (SC.1), door de Waalse economie te integreren in de kennismaatschappij en de buurteconomie, door de werkgelegenheidscheppende verwerkingsketens op het Waalse grondgebied te (her)vormen (AI.3) en door van de troeven van het gebied een hefboom voor de ontwikkeling van het toerisme te maken (AI.4).

Toch legt het ontwerp van herziening van ROP niet de basis voor een eerste differentiatie door bijvoorbeeld de specialisaties van de verschillende polen in de ruimtelijke structuur te verduidelijken. Nochtans zouden hierdoor de algemene doelstellingen concreter en operationeler worden en zou het ROP een beroep kunnen doen op studies naar de overdracht van toegevoegde waarde (goederen- en dienstenstromen) en op de Waalse clusters. De verschillende indelingen van de ruimte zouden kunnen gestaafd worden aan de hand van wetenschappelijke criteria.

Uit de vergelijking van de uitdagingen die onderzocht werden in de contextuele analyse met de doelstellingen van het ontwerp van herziening van ROP, blijkt dat de doelstellingen overeenstemmen met alle uitdagingen die werden geïdentificeerd.

Belangen voor het erfgoed en het milieu

De grootste uitdagingen op het gebied van erfgoed en milieu zijn: een halt toeroepen aan de versnippering van het grondgebied en de afname van de biodiversiteit en het beschermen van het landschap.

Het ontwerp van herziening van ROP biedt op verschillende manieren een antwoord op de uitdagingen op het vlak van erfgoed en milieu, meer bepaald via de volgende doelstellingen: anticiperen op de economische behoeften in een perspectief van duurzame ontwikkeling en een zuinig bodembeheer (HA.3), het natuurlijke, culturele en landschappelijke erfgoed opwaarderen en beschermen tegen de

verstedelijking (HA.6) en hulpbronnenefficiënte verstedelijkings- en productiemethoden ondersteunen (HA.1).

De ruimtelijke structuur bevat ook belangrijke ecologische verbindingen.

Net als voor demografische en sociale aspecten, slaagt het ontwerp van herziening van ROP er evenwel niet in om de gebieden te prioriteren op basis van hun ecologisch potentieel of hun belang bij het creëren van nieuwe woningen en verdichting.

Het belang van spaarzaam bodemgebruik, met name in gebieden met een rijk landelijk landschap of gebieden die essentiële schakels vormen in het ecologische netwerk, verdient het om expliciet in het ontwerp van herziening van het ROP te worden behandeld door het definiëren van ruimtelijke instandhoudingsdoelstellingen.

Daarnaast zouden doeltreffende instrumenten kunnen worden voorgeschreven, zoals een kostenheffing voor stadsuitbreiding bij nieuwe vastgoedprojecten (woningen, kantoren) die niet in verstedelijkte gebieden worden opgetrokken (internalisering van externe kosten).

De analyse laat echter zien dat alle uitdagingen worden gedekt door een of meer doelstellingen van het ontwerp van herziening van het ROP en meer bepaald onder de as 'Houdbaarheid en Aanpasbaarheid'.

Uitdagingen op het vlak van mobiliteit en vervoer

De grootste uitdaging bestaat erin om de slagkracht van Wallonië te waarborgen door de vervoersnetten te ontwikkelen zodat zij klaar zijn voor de toekomst en om tegelijkertijd de vraag naar mobiliteit beperken.

Om de slagkracht van Wallonië te waarborgen door de bereikbaarheid van het grondgebied, wil het ontwerp van herziening van het ROP van de structurerende verkeers- en vervoersnetwerken een hefboom maken om welvaart en duurzame ontwikkeling te creëren. Het somt hiertoe de belangrijkste uitvoeringsbeginselen op, zoals de ontwikkeling van het TEN-V-netwerk en de ontwikkeling van de toegangspoorten van het grondgebied (luchthavens, stations, multimodale platformen).

Wat de toekomst betreft, geeft het ontwerp van herziening van het ROP geen langetermijnperspectief, waardoor een echte visie op de mobiliteit en het vervoer enigszins ontbreekt. De huidige ontwikkeling van het wagenpark van elektrische voertuigen en autonome voertuigen en het nieuwe gedeelde gebruik van de wagen, doen vermoeden dat er het vervoer drastisch zal veranderen in de toekomst, waardoor de sociaaleconomische concurrentiepositie van het wegvervoer zal toenemen. De e-commerce-trend en de nieuwe transportwijzen (waaronder de nieuwe PW45 landcontainers) komen evenmin aan bod.

Het ontwerp van herziening van het ROP verbindt de economische aspecten met de vervoersaspecten, met name door complementaire vervoerswijzen te organiseren en door stedelijke gebieden aantrekkelijker te maken. Er zou meer nadruk kunnen worden gelegd op de ontwikkeling van activiteiten op de intermodale knooppunten van belangrijke routes, hierbij steunend op strategische ontwikkelingsplannen per route. Hetzelfde geldt voor de vloeistof- en energietransportnetten, die bepalend zijn voor de ontwikkeling van bepaalde activiteitensectoren, zoals de chemische industrie.

Wat het terugschroeven van de mobiliteitsvraag betreft, is het ontwerp van herziening van het ROP van plan om gunstige voorwaarden scheppen voor de diversiteit van activiteiten en de sociale betrokkenheid bij projecten. Het vergeet hierbij enigszins de verplaatsing van goederen die moet worden beperkt door het samenbrengen van de toeleverings-, productie- en distributiecentra (clustervorming) en door het lokaliseren van de economische activiteitszones ten opzichte van de transportnetwerken (de juiste activiteiten op de juiste plaats).

De analyse laat zien dat de meeste uitdagingen die in de contextanalyse zijn geïdentificeerd, worden gedekt door één of meer doelstellingen die specifiek gericht zijn op het verbeteren van de

toegankelijkheid van het gebied en het beperken van de externe factoren van het vervoer. De analyse onthult ook een aandachtspunt: het punt dat betrekking heeft op 'de financiering van het onderhoud, de verbetering en de beveiliging van de vervoerssystemen' en slechts indirect wordt behandeld in doelstelling SA.4 (ondersteuning van duurzamere vormen van vervoer die zijn aangepast aan ruimtelijke diversiteit). Deze uitdaging zou ruimer kunnen worden gedekt in het ontwerp van herziening van het ROP, hoewel ze eerder financieel dan territoriaal is.

De uitdaging van anticipatie op de gevolgen van de klimaatveranderingen voor de auto-, spoor- en vaarwegnetten ten slotte wordt slechts vrij snel behandeld in doelstelling HA.5. Ze zou dus ook uitgebreider kunnen worden gedekt in het ontwerp van herziening van het ROP.

Ruimtelijke uitdagingen van de interne structurering van het Waalse grondgebied

De belangrijkste uitdagingen van de interne structurering van het grondgebied bestaan erin om enerzijds de centrale zones aantrekkelijker te maken voor een concentratie van huisvesting en economische activiteiten, om zo de natuurlijke ruimten te beschermen tegen extra ruimtebeslag. Daarnaast moet er ook gezorgd worden voor een voldoende dichte en homogene verdeling van de diensten en voorzieningen, zodat deze beschikbaar zijn voor het hele grondgebied.

Die kwesties vormen uiteindelijk de kern van het ontwerp van herziening van het ROP en komen ruimschoots aan bod in het merendeel van de doelstellingen (met name HA.1 Hulpbronnefficiënte verstedelijkings- en productiemethoden ondersteunen, HA.2 Inspelen op de huidige en toekomstige behoeften aan toegankelijke en aan de sociodemografische evoluties en energie- en klimaatontwikkelingen aangepaste huisvesting, HA.3 Anticiperen op de economische behoeften met het oog op een duurzame ontwikkeling en een zuinig bodembeheer, SC.1 Op de multipolaire structuur van Wallonië voortbouwen en de complementariteit tussen gebieden bevorderen met behoud van hun specifieke kenmerken, SC.2 De supralokale territoriale dynamiek afstemmen op het gewestelijk niveau en de Waalse identiteit versterken enz., SC.3 Ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot diensten, buurtwinkels en voorzieningen in een coherente territoriale benadering).

De analyse toont aan dat de uitdagingen die naar voren kwamen in de contextuele analyse, systematisch worden bestreken door verschillende doelstellingen van het ontwerp van herziening van het ROP.

2.3. Effecten van de bepalingen van het ontwerp van herziening van het ROP

2.3.1. METHODOLOGISCHE BENADERING

De uitvoeringsprincipes, hun mogelijke toepassing in beheers- en programmeringsmaatregelen en maatregelen ter begeleiding van de verstedelijking alsook de territoriale structuur werden beoordeeld naar hun effect op het milieu.

Om de analyse te structureren zijn deze bepalingen gegroepeerd volgens de behandelde kwesties en de gegenereerde effecten. De effectenanalyse is dus gerealiseerd en samengevat in de vorm van 33 fiches.

Elke fiche bespreekt de context van de bepalingen en de uitdagingen waar het om gaat. Vervolgens worden de relevante bepalingen beschreven en wordt overgegaan tot de analyse van de positieve en negatieve gevolgen. Tot slot worden er corrigerende of aanvullende maatregelen voorgesteld wanneer er negatieve effecten of leemten worden vastgesteld, hetzij wat de uitvoeringsbeginselen hetzij wat de ruimtelijke structuur betreft.

In de onderstaande tabel worden de groepen uitvoeringsbeginselen weergegeven volgens de thema's waarop ze betrekking hebben.

Internationale en intergewestelijke aspecten.	
Fiche 1.	De rol van Wallonië in de Europese grootstedelijke dynamiek vergroten
Fiche 2.	Wallonië integreren in transregionale en grensoverschrijdende socio-economische netwerken
Demografische en sociale aspecten.	
Fiche 3.	Voldoen aan de huidige en toekomstige huisvestingsbehoeften
Fiche 4.	De aantrekkelijkheid van de verstedelijkte gebieden vergroten
Fiche 5.	Kwalitatief hoogstaande openbare ruimten ontwikkelen
Fiche 6.	Verbetering van de toegankelijkheid van diensten, winkels en voorzieningen voor de bevolking
Fiche 7.	Diversiteit van de activiteiten en samenhang
Economische aspecten	
Fiche 8.	De verankering van de kenniseconomie en de innoverende activiteiten in het gebied versterken
Fiche 9.	Lokale verwerking en nabijheid
Fiche 10.	De initiatieven op het vlak van de kringlooeconomie ondersteunen
Fiche 11.	Het toeristische aanbod optimaliseren
Fiche 12.	Wallonië integreren in de digitale transitie
Fiche 13.	Anticiperen op economische behoeften
Fiche 14.	Anticiperen op de behoeften van de detailhandel
Erfgoed- en milieuaspecten	
Fiche 15.	Een stedenbouw die zuinig omspringt met grond
Fiche 16.	Zuinig omspringen met de hulpbronnen
Fiche 17.	Het bebouwde, culturele en landschappelijke erfgoed opwaarderen en beschermen
Fiche 18.	Het natuurlijke erfgoed opwaarderen en in stand houden
Mobiliteit en vervoer	
Fiche 19.	Duurzamere vervoerswijzen ondersteunen
Fiche 20.	De vervoersnetten verbeteren en opwaarderen
Fiche 21.	Lokalisering van de activiteiten, diensten en voorzieningen ten opzichte van de vervoersnetwerken
Fiche 22.	De complementariteit van de vervoerswijzen voor personenvervoer organiseren
Fiche 23.	De continuïteit van de goederenvervoersketens verzekeren
Interne structurering van het grondgebied	
Fiche 24.	Op de multipolaire structuur voortbouwen en de complementariteit tussen gebieden en hun specifieke kenmerken bevorderen
Fiche 25.	De bovenlokale ruimtelijke dynamiek afstemmen op het gewestelijk niveau en de Waalse identiteit versterken
Aspecten inzake energie	
Fiche 26.	Werk maken van de energietransitie
Natuurlijke en technologische risico's	
Fiche 27.	De kwetsbaarheid van het grondgebied en zijn inwoners ten opzichte van natuur- en technologische risico's en de blootstelling aan door de mens veroorzaakte overlast verminderen
Territoriale concepten en elementen van de territoriale structuur	
Fiche 28	Onderscheid tussen verstedelijkte gebieden en hun structuur
Fiche 29	Polen
Fiche 30	Verkeersassen en -netwerken
Fiche 31	Vloeistof- en energietransportnetten
Fiche 32	Ontwikkelingsgebieden en gebieden voor ruimtelijke optimalisatie
Fiche 33	Transregionale en grensoverschrijdende samenwerkingsgebieden

Deze fiches, te lang om in deze samenvatting te worden opgenomen, kunnen worden geraadpleegd in het volledige rapport.

2.3.2. SAMENVATTING VAN DE EFFECTEN VAN DE UITVOERINGSPRINCIPES EN DE RUIMTELIJKE STRUCTUUR VAN HET ONTWERP VAN HERZIENING VAN HET ROP

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de verwachte effecten van het ontwerp van herziening van het ROP na de toepassing van de uitvoeringsbeginselen en de territoriale structuur voor de verschillende aspecten van het milieu die in de uitgangssituatie onderzocht werden.

De betekenis van de impact, positief of negatief, wordt symbolisch uitgedrukt door antwoord te geven op de vraag: 'Wat is het effect van de uitvoeringsprincipes zoals voorgesteld in het ontwerp van herziening van het ROP voor deze doelstelling, op een schaal gaande van zeer negatief tot zeer positief?' De gebruikte symbolen komen overeen met de volgende schaalgradiënten:

- Negatief: Het effect is **negatief** op de huidige milieusituatie
- 0 Neutraal: Het effect op dit milieuaspect is **noch positief noch negatief**
- + Positief: Het effect is **positief** op de huidige milieusituatie
- ++ Erg positief: Het effect is **zeer positief** op de huidige milieusituatie

Elk symbool komt overeen met de beoordeling van de uitvoeringsbeginselen of elementen van de ruimtelijke structuur voor een bepaald milieuaspect. Verscheidene aspecten kunnen in de tegenovergestelde richting worden beïnvloed. 'De verankering van de kenniseconomie en de innoverende activiteiten in het gebied versterken' draagt bijvoorbeeld positief bij tot de verbetering van de Waalse economie, maar kan ook leiden tot een toename van het landgebruik (ontwikkeling van activiteiten). Aan de hand van deze oefening kunnen dus ook de eventuele tegenstrijdige effecten aan het licht gebracht worden.

Verder wordt in deze samenvatting de nadruk gelegd op de belangrijkste gebieden waarop het ontwerp van herziening van het ROP een grotere impact heeft.

Tabel 2: Samenvatting van de effecten van de uitvoeringsbeginselen en de ruimtelijke structuur van het ontwerp van herziening van het ROP op de verschillende milieuaspecten

Fichenummer	Betreffende doelstellingen	Onderwerp	Sociaaleconomische aspecten	Biodiversiteit, fauna en flora	Bevolking en huisvesting	Gezondheid	Mobiliteit en vervoer	Water, lucht en bodem (exclusief landgebruik)	Bodembezetting	Grondstoffen- en afvalstromen	Bouwkundig, archeologisch en cultureel erfgoed	Landschap	Energie en klimaatfactoren	Supraregionale positionering
Internationale en intergewestelijke aspecten														
1	AI.1	De rol van Wallonië in de Europese grootstedelijke dynamiek vergroten	++	0	0	0	+	0	0	0	0	+	0	++
2	AI.2	Wallonië integreren in transregionale en grensoverschrijdende socio-economische netwerken	++	+	0	0	++	0/+	+	0	0	+	+	++
Demografische en sociale aspecten.														
3	SA.2	Voldoen aan de huidige en toekomstige huisvestingsbehoeften	+	+	++	+	+	0	++	0	0	+	++	0
4	AI.7	De aantrekkelijkheid van de verstedelijkte gebieden vergroten	++	+	+	+	++	0	++	0	0	+	+	0
5	CC.5	Kwalitatief hoogstaande openbare ruimten ontwikkelen	0	+	++	+	+	0	+	0	+	++	+	0
6	CC.3	Verbetering van de toegankelijkheid van diensten, winkels en voorzieningen voor de bevolking	+	0	++	0	++	0	+	0	0	+	++	0
7	CC.4	Diversiteit van de activiteiten en samenhang	0	0	++	0	+	0	+	0	+	+	0	0
Economische aspecten														
8	AI.3	De verankering van de kenniseconomie en de innoverende activiteiten in het gebied versterken	++	0	0	0	+	0	-	0	0	0	0	++
9	AI.3	Lokale verwerking en nabijheid	++	0	0	0	+	0	-	++	0	0	+	0

Fichenummer	Betreffende doelstellingen	Onderwerp	Sociaaleconomische aspecten	Biodiversiteit, fauna en flora	Bevolking en huisvesting	Gezondheid	Mobiliteit en vervoer	Water, lucht en bodem (exclusief landgebruik)	Bodembezetting	Grondstoffen- en afvalstromen	Bouwkundig, archeologisch en cultureel erfgoed	Landschap	Energie en klimaatfactoren	Supraregionale positionering
10	AI.3	De initiatieven op het vlak van de kringlooeconomie ondersteunen	++	+	0	0	0	+	0	++	0	0	++	0
11	AI.4	Het toeristische aanbod optimaliseren	++	-	0	0	+	0	0	0	+	-	0	+
12	AI.8	Wallonië integreren in de digitale transitie	++	0	+/-	0	+	0	0	0	0	0	0	++
13	SA.3	Anticiperen op economische behoeften	++	0	0	0	+	0	++	0	+	0	0	+
14	SA.3	Anticiperen op de behoeften van de detailhandel	++	0	+	0	+	0/+	+	0	0	0/+	0/+	0
		Erfgoed- en milieuaspecten												
15	SA.1	Een stedenbouw die zuinig omspringt met grond	-	++	+	0	++	0/+	++	0	+	++	+	++
16	SA.1	Zuinig omspringen met de hulpbronnen	+	++	0	0	+	+	++	0	+	++	+	0
17	SA.6	Het bebouwde, culturele en landschappelijke erfgoed opwaarderen en beschermen	+	++	0	+	0	+	0	0	++	++	0	0
18	SA.6	Het natuurlijke erfgoed opwaarderen en beschermen	+	++	0	0	0	+	+	0	++	++	+	0
		Mobiliteit en vervoer												
19	SA.4	Duurzamere vervoerswijzen ondersteunen	+	+	+	+	++	+	+	0	0	+	+	+
20	AI.5	De vervoersnetten verbeteren en opwaarderen	+	-	+/-	+	++	+	0	0	0	-	+	++

Fichenummer	Betreffende doelstellingen	Onderwerp	Sociaaleconomische aspecten	Biodiversiteit, fauna en flora	Bevolking en huisvesting	Gezondheid	Mobiliteit en vervoer	Water, lucht en bodem (exclusief landgebruik)	Bodembezetting	Grondstoffen- en afvalstromen	Bouwkundig, archeologisch en cultureel erfgoed	Landschap	Energie en klimaatfactoren	Supraregionale positionering
21	AI.5	Lokalisering van de activiteiten, diensten en voorzieningen ten opzichte van de vervoersnetwerken	++	0	+	0	++	0	+	0	0	-	++	+
22	AI.6	De complementariteit van de vervoerswijzen voor personenvervoer organiseren	+	0	+	+	++	+	0	0	0	0	++	0
23	AI.6	De continuïteit van de goederenvervoersketens verzekeren	++	0	0	+	++	+	0	0	0	-	++	0
Interne structurering van het grondgebied														
24	CC.1	Op de multipolaire structuur voortbouwen en de complementariteit tussen gebieden en hun specifieke kenmerken bevorderen	++	0	+	0	++	0	++	0	+	+	+	0
25	CC.2	De bovenlokale ruimtelijke dynamiek afstemmen op het gewestelijk niveau en de Waalse identiteit versterken	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+	0/+	0	0/+	0/+	0/+	0
Aspecten inzake energie														
26	CC.6	Werk maken van de energietransitie	+	-	+	+	0	+	-	0	-	-	++	+
Natuurlijke en technologische risico's														
27	SA.5	De kwetsbaarheid van het grondgebied en zijn inwoners ten opzichte van natuur- en technologische risico's en de blootstelling aan door de mens veroorzaakte overlast verminderen	-	+	++	0	0	+	+	+	+	++	+	0
Element van de ruimtelijke structuur														

Fichenummer	Betreffende doelstellingen	Onderwerp	Sociaaleconomische aspecten	Biodiversiteit, fauna en flora	Bevolking en huisvesting	Gezondheid	Mobiliteit en vervoer	Water, lucht en bodem (exclusief landgebruik)	Bodembezetting	Grondstoffen- en afvalstromen	Bouwkundig, archeologisch en cultureel erfgoed	Landschap	Energie en klimaatfactoren	Supraregionale positionering
28		Onderscheid van verstedelijkte gebieden en hun structuur (centra, gebieden buiten het centrum, kernen enz.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
29		Polen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30		Verkeersassen en -netwerken	++	0	0	+	++	+	+	0	0	0	+	++
31		Vloeistof- en energietransportnetten	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0
32		Ontwikkelingsgebieden en gebieden voor ruimtelijke optimalisatie	++	0	0	0	0	0	+	0	+	0	0	++
33		Transregionale en grensoverschrijdende samenwerkingsgebieden	++	+	0	0	+	0	+	0	0	+	+	++

Uit de tabel blijkt dat de aspecten waarop het ontwerp van herziening van het ROP waarschijnlijk een aanzienlijk aantal positieve gevolgen zal hebben, sociaaleconomische aspecten, mobiliteit en vervoer, energie- en klimaatfactoren en grondgebruik zijn.

De overige milieuaspecten, met name de fauna, de flora, de biodiversiteit, alsook het water, de lucht en de bodem, ondervinden eveneens een positieve impact, zij het in mindere mate.

Uit deze resultaten blijkt dat de economische en menselijke aspecten vaak het uitgangspunt van de beschouwingen vormden. Het ontwerp van herziening van het ROP is dan ook sterk gericht op deze aspecten. Aspecten die meer verband houden met de natuur, zoals het behoud van de biodiversiteit, de luchtkwaliteit, het oppervlakte- en grondwater en de bodem, worden door sommige doelstellingen nagestreefd, maar op een meer specifieke manier.

Een uitzondering hierop vormt het grondgebruik. Een van de grootste stappen voorwaarts die het ontwerp van herziening van het ROP met zich meebrengt en die al in 2018 geïnitieerd werd, betreft de geleidelijke beperking van de artificialisatie van de bodem, met als doel een netto artificialisatie van nul in 2050. Deze doelstelling, een van de enige die in het ontwerp van herziening van het ROP worden gekwantificeerd, zal niet alleen een positieve bijdrage leveren aan tal van menselijke aspecten (behoud van de leefomgeving, bestrijding van overstromingen en hitte-eilanden enz.), maar ook en vooral aan milieuaspecten en in het bijzonder aan de instandhouding van de habitats. De strijd tegen de artificialisatie van de bodem is dan ook een van de belangrijkste elementen van het ontwerp van herziening van het ROP, die werkelijk de transversale schakel vormt tussen de verschillende voorstellen van het ontwerp van herziening van het ROP.

Uit de samenvattende tabel blijkt ook dat er weliswaar enkele beperkingen of risico's op negatieve effecten zijn vastgesteld, maar dat deze zeer beperkt blijven en niet in verhouding staan tot de positieve effecten. Dit kan verklaard door het feit dat het ontwerp van herziening van het ROP in de eerste plaats een strategisch document blijft dat hoofdzakelijk op supralokale schaal is ontworpen en dat positieve doelstellingen voor de meeste milieudomeinen nastreeft.

In het algemeen laat de tabel ook een ontwerp van herziening van het ROP zien dat redelijk evenwichtig is tussen de verschillende thema's die er betrekking op hebben.

2.3.3. AFSTEMMING VAN HET ROP OP DE DOELEN DIE WORDEN NAGESTREEFD DOOR DE REGIONALE DOELSTELLINGEN

Ter herinnering: de CoDT definieert vier doelen beoogd door de gewestelijke doelstellingen van territoriale ontwikkeling en ruimtelijke ordening:

- Stedelijke uitbreiding bestrijden en een rationeel gebruik van gebieden en hulpbronnen
- De sociaaleconomische ontwikkeling en de aantrekkelijkheid van het grondgebied vergroten
- Een kwalitatief beheer van de leefomgeving
- De beheersing van de mobiliteit

Er is een analyse verricht aangaande de coherentie tussen de verschillende elementen van het ontwerp van herziening van het ROP en deze vier doelstellingen. Het ontwerp van herziening van het ROP neigt dus over het algemeen eerder naar de doelen die worden nagestreefd door de regionale doelstellingen, op een kwalitatieve manier, aangezien het ontwerp van herziening van het ROP zeer weinig kwantitatieve doelstellingen vooropstelt (behalve het beperken van het ruimtebeslag).

In het algemeen streven de overgrote meerderheid van de in de fiches bestudeerde elementen een of meer van de doelen van de gewestelijke doelstellingen na. Alleen bepaalde elementen van de

ruimtelijke structuur waaronder de effecten houden meer verband met de uitvoeringsbeginselen die hen betreffen dan met de structuur zelf en dragen niet rechtstreeks bij tot deze doelstellingen.

De sociaaleconomische ontwikkeling en de aantrekkelijkheid van het grondgebied is één van de meest vertegenwoordigde doelen. De doelstellingen van de strijd tegen de stedelijke verspreiding en voor een rationeel gebruik van hulpbronnen en de beheersing van de mobiliteit betreffen meer dan de helft van de elementen (uitvoeringsbeginselen of ruimtelijke structuur) van het ontwerp van herziening van het ROP. Het kwalitatieve beheer van de leefomgeving heeft eveneens betrekking op de helft van deze elementen.

Ook hier blijkt uit de analyse dat het ontwerp van herziening van het ROP een vrij evenwichtig antwoord biedt op de door de gewestelijke doelstellingen nagestreefde doelen.

2.4. Samenvatting van de aanvullende of corrigerende maatregelen en algemene aanbevelingen

Er wordt systematisch een reeks aanbevelingen geformuleerd in de analytische fiches bij de analyse van de toepassingsprincipes en de elementen van territoriale structuur. Deze aanbevelingen vormen ofwel corrigerende maatregelen en vertegenwoordigen dus in het ROP te integreren aanpassingen, ofwel aanvullende maatregelen wanneer ze het mogelijk maken bepaalde negatieve effecten te beperken of bepaalde positieve effecten te versterken door acties genomen buiten het ROP zelf. In het algemeen zijn er betrekkelijk weinig corrigerende maatregelen. Ze worden hieronder weergegeven:

Demografische en sociale aspecten.

Fiche 3: Voldoen aan de huidige en toekomstige huisvestingsbehoeften

Er worden twee corrigerende maatregelen voorgesteld:

- Eerder dan expliciet te voorzien in de mogelijkheid om nieuwe woningen te creëren (in lage dichtheid) in ruimten buiten het centrum die niet over een vlotte toegang voor de diensten en uitrustingen op het vlak van actieve vervoerwijzen of openbaar vervoer beschikken, dit type projecten ontmoedigen of afhankelijk maken van een verbetering van de toegankelijkheid.
- Voorzien in een minimumpercentage aan woningen dat toegankelijk is voor lage inkomens bij toekomstige huisvestingsprojecten van een bepaalde omvang (beheers- en programmeringsmaatregelen).

Economische aspecten

Fiche 9: Lokale verwerking en nabijheid

De beginselen zijn erop gericht de lokale economie en de lokale verwerking van hulpbronnen te bevorderen. Een corrigerende maatregel suggereert het vermelden van de coöperatieven als een van de middelen voor de ontwikkeling van lokale processen voor de verwerking van hulpbronnen.

Fiche 13: Anticiperen op economische behoeften

Er worden twee corrigerende maatregelen voorgesteld:

- Om ervoor te zorgen dat de economische activiteit op de juiste locaties geconcentreerd wordt, de inplantingscriteria voor de actieve vervoerswijzen en het openbaar vervoer met het oog op een goede toegankelijkheid vastleggen (kartering of maximale afstand ten opzichte van de dichtstbijzijnde bushalte en het dichtstbijzijnde station enz.).

- De ontwikkeling van bestaande ZAE's die onvoldoende bereikbaar zijn met actieve vervoerswijzen of met het openbaar vervoer, bovendien laten afhangen van de verbetering van deze bereikbaarheid (ontwikkeling van het fietsnetwerk, uitbreiding van de ontsluiting met het openbaar vervoer, organisatie van een pendeldienst naar de dichtstbijzijnde multimodale polen enz.).

Erfgoed- en milieuaspecten

Fiche 15: Een stedenbouw die zuinig omspringt met grond

Om de gestelde doelen te bereiken, lijkt het noodzakelijk te zorgen voor een coördinatie van de territoriale ontwikkeling en te bepalen welke programmerings- en beheersmaatregelen er gebruikt kunnen worden. De meergemeentelijke en gemeentelijke ontwikkelingsplannen lijken op dit ogenblik de enige manier te zijn, waarop het ontwerp van herziening van het ROP invloed kan uitoefenen op de ruimtelijke ontwikkeling van gemeenten. Het lijkt dan ook raadzaam om een kader te overwegen dat gemeenten die nog geen ruimtelijk ontwikkelingsplan hebben, aanmoedigt of zelfs verplicht om er een op te stellen, en dat gemeenten die er wel een hebben, ertoe aanzet dit bij te werken.

Fiche 16: Zuinig omspringen met de hulpbronnen

Er wordt een corrigerende maatregel voorgesteld om de bescherming van de watervoorraad te versterken:

- De activiteiten beperken die kunnen leiden tot een kwaliteitsverlies van het oppervlaktewater in de buurt van waterlopen en speciale beschermingsmaatregelen voorzien voor alle gronden die zich niet op een minimale afstand van waterlopen bevinden

Natuurlijke en technologische risico's

Fiche 27 De kwetsbaarheid van het grondgebied en zijn inwoners voor natuur- en technologische risico's en de blootstelling aan door de mens veroorzaakte overlast verminderen

De blootstelling van fauna en flora aan technologische risico's en antropogene overlast op dezelfde manier beperken als voor inwoners wordt aanbevolen.

Elementen van de ruimtelijke structuur

De territoriale structuur wordt het meest getroffen door de zes corrigerende maatregelen:

Fiche 30: Verkeersassen en -netwerken

De eerste corrigerende maatregel stelt voor om in de ruimtelijke structuur de stations te identificeren, waarop het netwerk van het gebied gebaseerd is.

De tweede corrigerende maatregel is meer een verduidelijking van wat bedoeld wordt met 'de ontwikkeling van een multimodaal station op de luchthaven van Charleroi'.

De derde corrigerende maatregel beveelt aan om in de structuur de herinrichting van de N5 te behouden om het verkeer langsheen Europese route E420 veilig te stellen.

Fiche 31: De vloeistof- en energietransportnetten

De in de structuur behandelde aspecten hebben geen betrekking op de drinkwaterdistributie, die een steeds belangrijkere uitdaging wordt. Om de zichtbaarheid van de territoriale beschikbaarheid van de waterhulpbron te vergroten, stelt een eerste maatregel dus voor om de belangrijkste waterleidingen en de herkomst- en bestemmingsgebieden weer te geven of te vermelden.

Een tweede corrigerende maatregel suggereert een onderscheid te maken tussen bestaande en geplande fluïda- en energietransmissienetwerken.

Fiche 33: Transregionale en grensoverschrijdende samenwerkingsgebieden

De elementen van de ruimtelijke structuur die overeenkomen met de bestaande situatie onderscheiden van de elementen van de ruimtelijke structuur die mogelijk overeenkomen met een toekomstige visie op het grondgebied

De aanvullende maatregelen, die talrijker zijn, worden niet opgenomen in deze samenvatting maar kunnen worden geraadpleegd in het complete rapport.

2.5. Samenvatting van de opvolgingsmaatregelen

De voorgestelde opvolgingsindicatoren worden uiteengezet in de verschillende analytische fiches. Vervolgens worden ze geherorganiseerd en opgenomen in een lijst in een samenvattend gedeelte gebaseerd op de volgende thematieken: economische aspecten – werkgelegenheid; biologische diversiteit, fauna en flora; bevolking en huisvesting; gezondheid; mobiliteit en vervoer; water, lucht, bodem; bodemgebruik; materiaal- en afvalstromen; gebouwd, archeologisch en cultureel patrimonium; energie en klimaatfactoren; supragewestelijke context en andere indicatoren van de Waalse ruimtelijke ontwikkeling.

Ze worden niet opgenomen in deze samenvatting maar kunnen worden geraadpleegd in het complete rapport.

2.6. Analyse van de alternatieven

Dit deel analyseert twee alternatieven:

- Het nulalternatief dat overeenkomt met het niet aannemen van het ontwerp van herziening van het ROP en dus het SDER van 1999 als kader voor territoriale ontwikkeling behoudt;
- Alternatief 1, dat het ontwerp van herziening van het ROP zoals aangenomen in 2019 (maar niet in werking getreden) beoogt.

Het nulalternatief, namelijk het behoud van het geldende SDER van 1999, maakt het niet mogelijk een antwoord te bieden op alle uitdagingen geïdentificeerd door de contextuele analyse van de CPDT en bij de beschrijving van de oorspronkelijke situatie. Het SDER is dan ook niet erg ambitieus en gaat zelfs helemaal niet in op de volgende doelstellingen van de herziening van het ROP: anticiperen op de economische behoeften met het oog op een duurzame ontwikkeling en een spaarzaam bodembeheer (HA.3), Wallonië integreren in de digitale transitie (AI.8), ervoor zorgen dat iedereen toegang heeft tot energie in het kader van de energietransitie (SC.6), de complementariteit van de vervoerswijzen organiseren (AI.6).

Als de versie van 1999 van het ROP (SDER) wordt gehandhaafd, zouden de visie op het grondgebied en de steun voor maatregelen in de bovengenoemde gebieden ontbreken, met name wat betreft de ambities om de artificialisatie terug te dringen. Het gaat hier echter om domeinen die belangrijke uitdagingen omvatten. Duurzame ontwikkeling en een spaarzaam bodembeheer zijn essentiële elementen geworden, waarmee rekening gehouden dient te worden in elk beleid op het vlak van ruimtelijke ordening. De digitale transitie en achteraf het digitale gebruik van een hele reeks intelligente en gekoppelde technologieën bieden tal van kansen om de innovatie en het concurrentievermogen van het grondgebied te stimuleren. De energietransitie is momenteel aan de gang en roept een aantal kwesties op, die bij het opstellen van het SDER nog niet naar voren waren gekomen. Tot slot is de

complementariteit van de vervoersmiddelen een essentiële en prioritaire voorwaarde voor de ontwikkeling van duurzame en efficiënte vervoerssystemen.

Als het SDER van 1999 wordt gehandhaafd, dan zouden ruimtelijke planners niet worden aangemoedigd om deze aspecten in de beleidsformulering te integreren.

Het alternatief dat gericht is op het ontwerp van herziening van het ROP zoals aangenomen in 2019, ligt veel dichter bij het huidige ontwerp van herziening (2023) - de algemene structuur van de twee ontwerpen van herziening van het ROP is essentieel dezelfde.

Hoewel de formulering van de uitdagingen en ambities voor 2050 (prospectieve doelstellingen) inhoudelijk tussen beide documenten is geëvolueerd, gaan zij in wezen over dezelfde onderwerpen. Evenzo zijn, hoewel de 20 doelstellingen in het ontwerp van herziening van 2023 zijn gegroepeerd in verschillende werkingwijzen, alle doelstellingen behouden en zijn de effecten van het alternatief op dit niveau vergelijkbaar, zo niet identiek aan het nieuwe ontwerp van herziening van het ROP.

Belangrijkere verschillen zitten in de uitvoeringsbeginselen en de beheers- en planningsmaatregelen, alsook in de maatregelen ter begeleiding van de verstedelijking, die niet bestonden in het in 2019 aangenomen ROP. Wat de uitvoeringsbeginselen betreft, is het in 2019 aangenomen alternatieve ROP minder uitgebreid. De uitvoeringsbeginselen zijn veel minder talrijk en in het algemeen toegespitst op de belangrijkste aspecten. Dit brengt enige duidelijkheid in het document, maar als gevolg daarvan worden in de uitvoeringsbeginselen ook een aantal minder belangrijke elementen weggelaten. Wat de beheers- en programmeringsmaatregelen betreft, is het in 2019 aangenomen alternatieve ROP veel minder gedetailleerd en gaan slechts enkele uitvoeringsbeginselen gepaard met beheers- en programmeringsmaatregelen. Ook dit brengt enige duidelijkheid in de tekst, maar het ontbreken van beheers- en programmeringsmaatregelen doet afbreuk aan de operationaliteit van het alternatief. Dit leidt niet tot strikt negatieve milieueffecten, maar laat veel meer ruimte voor interpretatie van wat moet worden gedaan om de doelstellingen van het ROP te bereiken. De uitvoeringsbeginselen zijn dus minder concreet en de kans is groter dat de doelstellingen langzamer worden bereikt dan in het nieuwe ontwerp van herziening van het ROP. Het alternatief van ROP 2019 bevat dan weer geen maatregelen die de verstedelijking sturen. In het nieuwe ontwerp van herziening van het ROP gaat het om gekwantificeerde, concrete en plaatselijke maatregelen die de verstedelijking in de ruimtelijke structuur inpassen. Ze zijn bestemd voor alle actoren op het gebied van ruimtelijke ordening die een ontwikkelings- en/of stedenbouwkundig project op het grondgebied willen concretiseren. Nogmaals, deze elementen geven inhoud aan het ontwerp van herziening van het ROP en leggen al een reeks beperkingen op aan nieuwe projecten die het reeds mogelijk moeten maken veranderingen in gang te zetten die bijdragen tot de verwezenlijking van de ROP-doelstellingen.

Een derde verschil situeert zich ten slotte op het niveau van deze territoriale structuur. Dit evolueert gedeeltelijk tussen de twee herzieningen, met als belangrijke wijziging de toevoeging van nieuwe concepten in het ROP 2023, namelijk de begrippen centrumfuncties ('centralités'), gebieden buiten het centrum ('espaces excentrés') en gebieden voor ruimtelijke optimalisatie ('bassins d'optimisation spatiale'). In het algemeen is de ruimtelijke structuur nauwkeuriger omschreven in het ontwerp van herziening van 2023.

Gelet op deze elementen lijkt het erop dat de uitvoering van het ROP 2019 in wezen dezelfde thema's zou betreffen, zonder duidelijke lacunes ten opzichte van het ROP 2023. Er kan echter een verschil worden vastgesteld in de wijze waarop het ontwikkelingsplan wordt uitgevoerd en bijgevolg in de reikwijdte ervan.

Het ontwerp van ROP 2023 is met name ingegeven door de wens van de Regering om doeltreffender op te treden tegen de stedelijke verspreiding en de artificialisatie van de bodem. Terwijl het ROP 2019 netto artificialisatie-doelstellingen voor 2030 (6 km²/jaar) en 2050 (0 km²/jaar) bevatte in de doelstelling '*Hulpbronnen efficiënte verstedelijkings- en productiemethoden ondersteunen*', zijn in het ROP 2023 trajecten vastgesteld voor de vermindering van de netto artificialisatieniveaus (door middel van gebieden voor ruimtelijke optimalisatie), waardoor de drempels kunnen worden bepaald waarnaar jaar na jaar moet worden gestreefd zonder de ontwikkeling van Wallonië in gevaar te brengen. Dankzij deze trajecten kunnen de beleidsmakers de ontwikkeling van hun grondgebied beter situeren in het licht van de doelstellingen van de artificialisatie en de nodige maatregelen nemen om de verwezenlijking van deze doelstellingen te bevorderen.

Wat de uitvoering betreft, maken de maatregelen om de verstedelijking in goede banen te leiden volgens de plaats in de ruimtelijke structuur, en in het bijzonder volgens de plaats in centrumfuncties en gebieden buiten het centrum, het mogelijk het infraregionale gezagsniveau en de actoren van het grondgebied concrete en kwantitatieve aanwijzingen te geven over de ontwikkeling van de woningbouw, de commerciële en de tertiaire activiteiten in deze gebieden, teneinde te voldoen aan de trajecten en doelstellingen van vermindering van de netto artificialisatie.

Indien de uitvoering van het ROP 2019 niet zou leiden tot een significante wijziging van het algemene Waalse territoriale ontwikkelingsprogramma en van de kwesties die het tracht aan te pakken, kan derhalve worden gesteld dat de uitvoering van deze eerste herziening geen baat zou hebben bij de bijkomende richtsnoeren die het nieuwe ontwerp van herziening van het ROP uitzet. Deze richtsnoeren moeten voor de actoren van het grondgebied nuttig zijn om in reeds verstedelijkte gebieden (de centrumfuncties) bij voorrang woningbouw, commerciële en tertiaire activiteiten te ontwikkelen en de historische vormen van verstedelijking die veel grond opslokken en in gebieden buiten het centrum zijn ontstaan, te beperken. Het alternatief van ROP 2019 zou dus minder concreet zijn in het bereiken van deze doelstellingen, maar ook minder in het voordeel van een gedifferentieerde ontwikkeling naar gelang van de troeven en de specifieke kenmerken van de gebieden in termen van artificialisatie van de bodem. Het ontbreken van indicatieve, concrete en kwantitatieve richtsnoeren impliceert mogelijk een minder doeltreffende toepassing van de ROP-beginselen, alsook een minder coherente en gecoördineerde toepassing door de actoren op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, met inbegrip van de infraregionale overheidsinstanties.

2.7. Aangetroffen moeilijkheden

Dit deel licht de voornaamste moeilijkheden toe die bij de effectenanalyse zijn ondervonden. Ze hebben vooral betrekking op de overtolligheid van de concepten opgenomen in de verschillende toepassingsprincipes, die het nodig heeft gemaakt te filteren en de in de analytische fiches opgenomen elementen te bundelen om overtolligheid te vermijden van de in het MER naar voren gebrachte kansen en risico's, de niet-kwantificering van tal van doelstellingen, die geen evaluatie mogelijk maakt van het ambitieniveau van het ontwerp van herziening van het ROP, en het iteratieve proces tussen de uitwerking van het ontwerp van herziening van het ROP en van het MER, dat het mogelijk heeft gemaakt het ontwerp van herziening van het ROP gunstig te doen evolueren maar de opstelling van dit rapport, dat meermaals geactualiseerd is moeten worden, heeft bemoeilijkt.

2.8. Conclusies

Het ROP is een planologisch instrument waarvan de rol zowel strategisch is op gewestelijk niveau, aangezien het een globale visie op het grondgebied voorstelt, als operationeel op subgewestelijk niveau, omdat het de algemene beleidslijnen uitzet voor de plannen, programma's, richtlijnen en projecten die eraan ondergeschikt zijn.

Het ontwerp van herziening van het ROP (2023), waarop dit MER betrekking heeft, volgt op een eerste ontwerp van herziening, dat in 2019 werd aangenomen, maar niet in werking is getreden, voornamelijk als gevolg van een wisseling van de meerderheid en de Regering vóór de aanneming ervan. De Gewestelijke Beleidsverklaring stelt dus niet de doelstellingen van het ontwerp van herziening van het ROP (2019) ter discussie, maar wel de trajecten en de middelen om die te bereiken.

De analyse van de effecten in dit document werd uitgevoerd op twee niveaus.

Het 1ste niveau, van globale en strategische aard, betrof de overeenstemming van het ontwerp van herziening van het ROP met de uitdagingen van Wallonië inzake ruimtelijke ontwikkeling. De analyse benadrukt dat alle door de CPDT genoemde territoriale uitdagingen in het ontwerp van herziening van het ROP aan de orde komen.

Het 2de, eerder operationele niveau, betreft de uitvoeringsbeginselen, de eventuele beheers- en programmeringsmaatregelen, de maatregelen die de verstedelijking in goede banen leiden, de territoriale concepten en afleidingen evenals de ruimtelijke structuur. De analyse benadrukt dat het ontwerp van herziening van het ROP waarschijnlijk een aanzienlijk aantal positieve gevolgen zal hebben, met name inzake sociaaleconomische aspecten, mobiliteit en vervoer, energie- en klimaatfactoren en grondgebruik. Een van de grootste stappen voorwaarts die het ontwerp van herziening van het ROP met zich meebrengt, betreft immers de geleidelijke beperking van de artificialisatie van de bodem, met als doel een netto artificialisatie van nul in 2050. De overige milieuaspecten, met name de fauna, de flora, de biodiversiteit, alsook het water, de lucht en de bodem, ondervinden eveneens een positieve impact, zij het in mindere mate.

Hoewel er weliswaar enkele beperkingen of risico's op negatieve effecten werden vastgesteld, blijven deze zeer beperkt en staan ze niet in verhouding tot de positieve effecten. Na de analyse werd verder ook een reeks aanvullende en corrigerende maatregelen voorgesteld om de mogelijke negatieve effecten van de uitvoeringsbeginselen en de ruimtelijke structuur van het ROP te verzachten, of om de effecten ervan te versterken wanneer deze door verschillende factoren worden beperkt.

Kortom, het ontwerp van herziening van het ROP komt tegemoet aan de territoriale en milieu-uitdagingen van het Waalse grondgebied. Het vult enkele lacunes in het SDER op en betekent tegelijkertijd een belangrijke stap voorwaarts in de geleidelijke beperking van de artificialisatie van de bodem met een doelstelling van geen netto artificialisatie tegen 2050, die bij het ontwerp van herziening van het ROP van 2019 veel minder operationeel was.